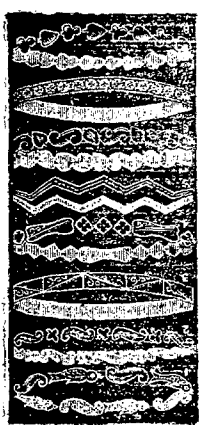


308875 ప్రతిదినము ప్రకటింపఁబడును

VOL. 3. } చెన్నపట్టణము 1916 నం॥ నవంబరు నెల 21 వ తేది మంగళవారము } No 195  
సంపుటము. 3. } న శ నా మ స ం వ త్స ర కా త్తీ క మా స బ హు శ ఏ కా ద శి ౧౧. } సంచిక ౧౯౧

ఉమ్మడి రామయ్య శెట్టి,  
గురుసామి శెట్టి కంపెని.

షరాపు వర్తకులు, మద్రాసు.  
విశిష్టతాము: "ఉమ్మడి మార్" మద్రాసు.



విధములైన వెండిపాత్ర సామానులు హాజరున యున్నవి.  
నాణ్యమైన నగలు పూచీయివ్వబడును. 598

సంగీత ప్రదానిని

వెల రూపాయలు 3.

ఈ గ్రంథము అతిప్రసిద్ధి చెందిన దాక్షిణాత్య గాన విద్యాపారంగతులైన విద్యాకృత వరదాచార్యులు, కె. వి శ్రీనివాస అయ్యంగారు, వీణ కృష్ణమాచార్యులు వీరలచే రచింపబడినది. ఇందులక్షణ సంగ్రహమును అభ్యాసపద్ధతులును, స్వరజతులు, వర్ణములు, తాళగయ్యగారి కృతులు, పట్నం ను బ్రహ్మణ్యయ్యగారి కృతులు, దీక్షితకృతులు మొదలగు, సుమారు 140 పుటలను స్వర, సాహిత్యతాళ, కాలము లకుగురుతు లేర్పరచిందిదికి సులభముగ గ్రాహ్యమగునట్లు (వ్రాసుబడియున్నవి. హాస్యవియము, వీణ ఈ ఉభయవాద ములకు పట్టుమును, వీటిగుణములును, వీటి సుపయోగించు విధములను వ్రాయబడి యున్నవి. దీనిలో క్రాసు 16 పుటలు నైజా 500 పుటలు. దశసరి గ్లనుకాగితములో ముద్రితము. కాళికో బయిండు బంగారు గిలుటు చేయబడి యున్నది. వలయువారు ఈ క్రిందివారికి వ్రాసికొనవలెను.

మెసర్సు హో అండు కంపెని,  
(హిందూ), మద్రాసు 548

ఇండియన్ మెయిల్ లీవరు వాచ్

5 సంవత్సరములు గ్యారంటీగలది

చక్కని గొలుసుతో వెల 3-0-0 పోస్టేజి 0-4-0.

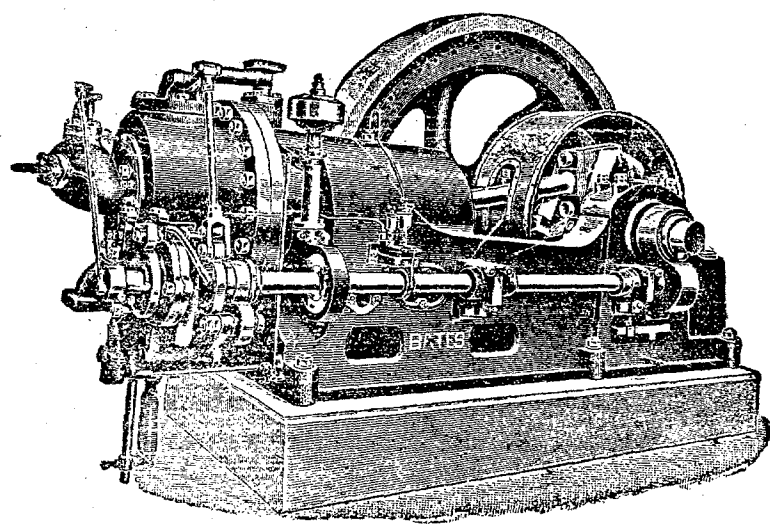


ఇది మాకొకే నిధిపరుప బడినది. కావున నెవరివద్ద నుండ దు. వెల స్వల్పమైనను ఫల మధిక మని యనుభవమున తెలియును. దృఢమైన సామానలచే జేయ బడి డబ్బుప్రాప్త అను గ్లాసుదూ ము కలిగియుండుటచే చాలకాల ము నిలువక తృప్తికరముగ పని చేయును. గడియారము వెట్టపై 'ఇండియన్ మెయిల్' అను పే రుండును. వెట్టలోపల గ్యారంటీ పత్ర ముతికించి యుండును.

ఇండియన్ మెయిల్ గ్లాసుదూము లేనిది వెల 2-8-0.

చిరునామ:- సుపీరియర్ వాచ్ కంపెని,  
పోస్టుబాక్సు నెం 167, మద్రాసు.

బేటుగోల్డు మెడల్ శెమిడిశల్ క్రూడ్ ఆయిల్ యింజనులు.



ఈ క్రొత్త టుయిపు ఇంజనులు యెటు వంటి చిక్కనయిన క్రూడ్ ఆయిల్ తో నయినను సుమారు ఒకమాసము శేపరయి జరు విప్పి కుద్రపరచ నక్కరలేకయే మిక్కిలి తృప్తికరముగా పనిచేయుచున్నవి. సాధారణమైన ఆయిల్ యింజనులవలె యెక్కువ క్రూడ్ ఆయిల్ అక్కరలేక వాటికొరకు ఖర్చు అయ్యే ఆయిల్ లో నగము మూత్రము యి యింజనులు తీసి కొనచు వాటికంటె వేయిరెట్లు తృప్తి కరముగా పనిచేయుచున్నవి. 16 గుర్రములు మొదలు 55 గుర్రముల పవరువరకు వీటియొక్క స్పేరు సామానులు సహ యె ప్పుడు ను ప్లాకులో సిద్ధముగా నుండును.

109-141

డి. యల్. శాస్త్రి అండు కో., ఇంజనీర్లు, మద్రాసు.  
(బాంచీలు:- బెజవాడ, రాజమండ్రి)

బాదామిడితులకు వరము: ఐనోడిక్ సహితమైన డా॥ పి. డి.

సావంతుని వనోపధిసారసవరిల్లా

ఆ ఆయుర్వేద రక్తములన జనించుబాధ్యములకు కీరీటుమువంటి మందు. కురుపులను, మచ్చలను గండమాలను :పుండ్లను, ప్రాంతినోపలను అన్ని విధములవలన గలుగు చర్మరోగములను పోగొట్టును.

మిక్కిలి శక్తివంతమైన రక్తశుభ్రకారిణి (28)

వనోపధిసారసవరిల్లా గుణ మిచ్చుట నిస్సంశయము, సహజమైనను మధ్యవచ్చినను అన్ని విధములైన వోషములను పోగొట్టును. శరీరమునందలి హాదరసదోషములను, మలబద్ధకమును కాకెసంబంధమును నోషములను పోగొట్టి రక్తమును కుభ్రపరచును. శరీరాశోగ్యమును గలుగ జేయును. 16 గోజాలవర కుండుటకు 4 బోషుల బుడ్డిలలో అమృతమును.

ప్రాప్తిచరు:- పి. డి. సావంత్. 144. ఫనసవాడి. నెం 2 బొంబాయి.  
Proprietor P. D. SAVANT. Fanaswadi No 144, No 2 BOMBAY.

ఏకభాషావిప్రశంస

ఇది వెన్నెలకంటి అస్సారాయ విరచితము.  
వెల 0-4-0 పోస్టేజి అధికము.

ఆంధ్రపత్రిక ప్రెస్, 6, తంబు శెట్టివీధి, మద్రాసు.

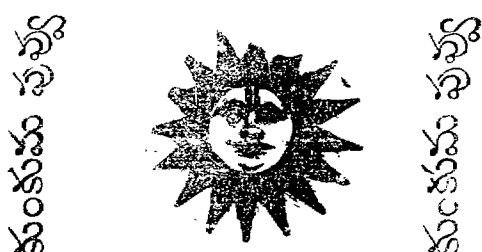
శారదాంబ

ఇది శ్రీధర్మబోధిని యను నాటకము.

సంఘదురాచారసంస్కరణమునకు మార్గ మిందు జూప బడినది. వెల 0-4-0 పోస్టేజివేటు.

ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము, పోస్టుబాక్సు 212, మద్రాసు.

కుంకుమపువ్వు



స్వచ్ఛమును నిర్మలము నగు కుంకుమపువ్వు మావద్దదొరకును. కొనువారు సూర్యమార్కును గమనింపుడు. కరస్పాక్ డెన్యు మొదలగునది

ఇంగ్లీషున వ్రాయవలయును:-

ఎన్ నారాయణ అండు కంపెని,  
(53) 21. హమ్మంవీధి, బొంబాయి.

అమృతాంజనము

అన్ని నోవులకు పరమామృతము

చక్కని డబ్బీతో సహా సీసా 1-కి వెల 0-8-0

తలనొప్పుల మాన్పుచు వాయువుపోట్ల పోగొట్టును పార్శ్వపు నొప్పుల భార దోలును. పోట్లపోగొట్టును సువాసనగలిగి యుండును.

ప్రతిముంబ నుండదగినది.

వనమూలికలచే హిందూదేశ మందః

తయారుచేయబడు మంచుమందు.

అమృతాంజనం డిపో. } 109, శ్రీరంగోడ్డు, బొంబాయి  
7, తంబు శెట్టి వీధి, మద్రాసు.



కృష్ణ దేవరాయకాలపు ఆంధ్రనాట్యయస్థితి నేటికి గించుచున్నది. ఇందు 1-2-0 పదిరూపాయలకు 1 ప్రతి యిహం. గ్రంథ విశ్రేణులకు మంచి కమీషను ఇవ్వబడును. ఇండియా ఇంస్టిట్యూషన్లకు ముద్రాధికారులచేతను ప్రాచ్య దేశీయ భాషాపండితులచేతను గొనియాడబడినది. ఎస్. పంతులు నెం 22 రు. ఆచార్యుల వీధి, మద్రాసు.

**A New Book on a Highly Patriotic Subject!!!**  
(IN ENGLISH.)  
"A NATIONAL FLAG FOR INDIA"  
With 30 coloured illustrations and an introduction by the Hon'ble Rao Bahadur B. N. Sarma, Member of the Imperial Legislative Council in India. Price Rs. 1. Copies can be had only from Mr. P. Venkayya, National College, Masulipatam. 601

**ఆత్మవిజ్ఞానా సంఘము.**

శరీరమును వివరించునట్లు ఆత్మనిర్ణయమును సహజముగా గురించిన శాస్త్రీయ చర్చ చిన్నవైజ్ఞానికమునకు. వెల రు. 0.8-0  
మేనేజరు, ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము  
తెలుకొట్టివీధి, మద్రాసు.

**ప్రాణము గల బొమ్మలు**

బయస్కోపులు - ఫిలుములు - డేరాలు - గ్యాసుడిస్ ములు - బొమ్మలకాడ్లు - గారడీ పుస్తకములు విక్రయించెదము - క్యాటలాగు కావలెనా. (592)  
బి. ఈశ్వరప్ప అండు సన్ను, విశాఖపట్టణము.  
కూరకాయల, పువ్వుల విత్తులు.  
పండ్లచెట్ల మొక్కలు, సంపంగి, గోబామొదలగు మొక్కలు మా వద్ద దొరుకును. కావలసినవానికి ధరల పుస్తకము పంపబడును. మా విలాసము:-  
యం. ఓబళ్ళప్ప అండుబదర్పు.  
568 బసవనగూడి, బెంగుళూరు సిటీ.

**అమృతా. జనం డిపోవారి దివ్యోపదేశములు**

నేపాళదేశపు కస్తూరి, మంచిది. తులము 1-కి ...	30.0-0
మంతురు పువ్వు తులము 1-కి ...	2.0-0
గోరొజనము, మంచిది " ...	7.0-0
ఆసిఫిక్ కానా లేక జున్న " ...	3.8-0
రసభస్మము తులము 1-కి రూ ...	0-10-0
పచ్చకర్పూరం " ...	2 0.0
బాలాచ్యుతము సీసా 1-కి ...	0-12-0
యంతురు మానె సీసా 1-కి ...	0.6-0

నిమిల్లు ఎక్కడైనా విరిగిపోయినవా? మద్రాసు, రాయపురముపోస్టు, బేసికొండ్రి, సి. గోపాల నాయక్ అండుసన్ను వారు చాల త్వరితముగను చాల శ్రేష్ఠముగను వాగుజేయుదురు. 557

Approved by Text Book Committee  
కథల పుస్తకములు:- (1) సువర్ణలి (2) ములోచన (3) కావ్యుల వెల రు. 0-4-0 దేశభాగ్యమును, భాతు పుష్టియు నొసంగు టానిక్ మాత్రలు 48 కి రు. 1-0-0.  
523 "విద్యానిధి", 87 రామస్వామివీధి, మద్రాసు.

**కల్యాణి - ప్రతీతుడు**

ఇది షేక్స్పియర్ గ్రామ ఇంగ్లీషు మహాకవి నాటకము ననుసరించి తేట తెలుగున ప్రతిబింబముగా వ్రాయబడినది. ఇతర భాషాకవుల రచనా చతుర్త్వాములు, మన భాషాకవీంద్రులచేత వ్రాయబడినవి ప్రాచీనమైన వానిలో నిది మొదటిది. దీని కథాసంవిధానమును పాత్ర చతుర్త్వామును వివరించు అధ్యయనములు. కల్యాణి ఆ 1. ప్రతీతుడు ౨ ౬

**దైవ్య కవచము**

మహాకవి గల పాము గుణములలో దైవ్యము ప్రధానము. దైవ్యమనగా ఆపదలయందు మనస్సు చలించుట. మహాకవి ధరించునట్లు కవచములు ఆ దైవ్య శక్తియులే చేరినవి. దైవ్య మనది కవచమే యిట్లు శక్తియులే ఆ దైవ్యము. ఈ దైవ్యమును ప్రతిపాదించుటకై "అమృతప్రసాద" గాంగేయతో ఆనంద్రిత చామా మతి" అనేది జేయబడినది. షేక్స్పియర్ చరిత్రము వలె సులభమైనది తెలిపియున్నది. వెల రు. ఆరూపాయలు.  
ఆర్. వేంకటేశ్వర్ అండ్ కో,  
285 ఆనందముద్రాలయము, మద్రాసు.

**గద్వాలలో కార్తీకపూర్ణిమ**

కార్తీక శుద్ధత్రయోదశి మొదలుకొని మా గద్వాల గ్రామమునందుగల ప్రతియల్లును, పురాణ విద్వాంసులతోడ ను, వ్యాకరణ శాస్త్రజ్ఞులతోడను, నిండియుండుటయే గాక, సముద్ర ఘోషవలె వివరము వారి వేదశాస్త్ర పఠన వాక్కులు ప్రతిమనుజుని మనమునందును నాటి, తొల్లి మనచక్ర వర్తులు ఎంత వివరముతో ఎంత భక్తితో, ఎంత గౌరవముతో, మన శాస్త్రములను పూజించి, యాశాస్త్రములనే యాధారముగా గొని, వానివలననే జీవనముచేయు బ్రాహ్మణోత్తములకు సాష్టాంగదండ ప్రణామములు ఆచరించి వారిని సత్కరించిన విధము లన్నియు వారి హృదయమునందు తలంపునకు వచ్చుటలు జేయును.

చదువులకు ఈ బ్రాహ్మణబృంద మంతయు ఎచ్చట నుండి వచ్చెనని సంకోచము కలుగవచ్చును. వారందరను దూర దేశములనుండి వచ్చినవారే. ఈ గ్రామమువారు గారు. ఆ విద్వాంసులను జూచినతోడనే నే నవరిమితా నందభరితుండ నయి వీరిట్లు వచ్చుటకు కారణం జేపయి యుండునని యూహించ మొదలిడితిని.

ఇంతలో కోటలోపల భేరిమృదంగాదుల ధ్వని వివరము. తుపాకులు ప్రేల్చుట కండ్లకు గానవచ్చెను. బ్రాహ్మణోత్తములును, పౌరులును, తదితరులును కోటలోనికి పోవుట గోచర మయ్యెను. వేయేల, యాకోలాహలం బంతయు ఆ పాల్గొమి దినంబున నుదయమునుండియు జరుగ ప్రారంభించెను.

అది యంతయు జూచి, దీనికి కారణం జేపయి యుండునని తలంచి, యచ్చటనున్న కొంతమంది పౌరులతో విచారింపితిని. వారు, నేడ వేదాంగాది సద్విద్యల నాదరించి బ్రాహ్మణులు, జగత్ప్రసిద్ధి నందిన శ్రీమంత మ-రా-రా-శ్రీ, గద్వాల రాజా సీతారామ భూపాలరావు బలవంతు బహద్దరువారు శ్రీకేశవస్వామిల వారికి ఆ పుణ్యదినంబున తులాభారము జరుపు నాచారము గలదనియు, ఈ తూచిన బంగారము దాన పూర్వకముగా విద్వాంసులకును, వికలాంగులకును ఇవ్వబడుననియు నుడివిరి. ఆ ప్రకారముగా శ్రీస్వామివారి తులాభార మహోత్సవము ఆ పాల్గొమిదినంబున బండ్రెండు గంటలకు ముగిసెను. అప్పటినుండియు చవితి యనగా చతుర్థి దినంబు వరకును బ్రాహ్మణ విద్వాంసుల సుసత్కరించుచునే యుండిరి. శాస్త్రజ్ఞానము గల వారిని తర్కించుచునే యుండిరి. తగువారిని సన్మానించుచునే యుండిరి. సభ ముగిసిన తరువాత నుండియు సంభావన యిచ్చుట ప్రారంభించిరి. గొప్పవారిని గొప్పగాను, తగ్గువారిని తగ్గుగాను, చిన్నవారిని చిన్నగాను సంతోషపరచిరి. అటుల పంచమినాటికి బ్రాహ్మణ సంభావన ముగిసెను. కావున విద్వాంసులు బయటికి బోగలిగిరి. వికలాంగులు లోనికి బోగలిగిరి. ఆ వికలాంగు లందరకును గూడ జాతిమత వివక్షత లేక సంభావన యిచ్చిరి. సర్వవర్ణముల వారును, సర్వమతములవారును నా సంభావనకు నర్హులయి యుండిరి. శ్రీ రాజావారి నామమును సర్వదా స్మరించుచునే యుండిరి. ఇవి యన్నియు పంచమినాటి సాయంకాలము వరకే గాన వచ్చినవి. మరుసటి దినంబున నా గ్రామమునం దొక్క పరదేశీయుడు గానబడలేదు. అని తా. లక్ష్మీపతిరావు గారు వ్రాయుచున్నారు.

**ఆనందప్రదాయినీ సమాజము;**

ఆంధ్రనాటక ప్రోత్సాహక ప్రదర్శనము; రాజయండ్రి.  
ఈ పేరున రాజయండ్రి పట్టణమున ఒక సమాజము స్థాపింపబడినది. ప్రసిద్ధనాటకముల చక్కగా ప్రదర్శింపగల నాటక సమాజములకు నటులకును ప్రోత్సాహము కలుగు నటుల బహుమానముల నిచ్చుటయును, ప్రదర్శనముల నికరాదాయము ధన్యకార్యములకు వినియోగించుటయును ఈ సమాజమువారి ముఖ్యద్దేశములు. బహుమానముల నిర్ణయము ఈ సమాజమువారు రసజ్ఞులగు పండితుల యభిప్రాయపూర్వకముగా జరుపుదురు. మొట్టమొదట బ్రహ్మశ్రీ చిలకమర్తి లక్ష్మీ నృసింహకృత ప్రసన్న యాదవనాటకము ప్రదర్శనీయుగా నిర్ణయింపబడినది. ఇది రాజయండ్రి హిందూనాటకసమాజాలలో ప్రదర్శింపబడుటకు ప్రస్తుతము తీర్మానించబడినది.  
బహుమానముల వివరము.  
సర్వవిధముల నేర్పుమాసిన, సమాజమునకు రు 100 లు విలువగల లక్ష్మీవిగ్రహము (మొదటి); శ్రీకృష్ణపాత్రమునకు,

రు 50 లు. సరకాసుగ పాత్రమునకు, రు 50 లు. ఊర్వశీపాత్రమునకు రు 30 లు. సత్యభామ పాత్రమునకు, రు 30 లు. విలువగల బంగారపతకము లివ్వబడును. ఈ కార్య నిర్వాహకత్వము నిమిత్తము వేద్యమనుష్యులు మొదలగు నున్నారు. పరీక్షకులుగా నిర్ణయింప బడినవారు సుప్రసిద్ధులైన పండితులు. కవులుగా నున్నారు. వారి నాయములు మున్ముందు ప్రకటింపబడును. సదరు ప్రదర్శనముల తేదీలు ముందు తెలియపరచబడును. అనంతరమైన ప్రదర్శనల ప్రయాణ ఖర్చులును ఆవసరదినములకు భోజనఖర్చులును సీమజమువారే భరింతురు. ఈ సమాజమువారి నిబంధనల ననుసరించి ప్రోత్సాహకత్వము నలంకరింపదలచు నాటక సమాజములు 1916 సం. 11 రం 1 దివసంబులోగా వారి ముఖ్య కార్యదర్శులద్వారా దరఖాస్తులను రిజిస్ట్రీకి తరముల పూర్వకముగా పంపవలయును.

ఇతర విషయముల నేవియేని తెలిసికొన గోరువారు కార్యదర్శిగారి పేర వ్రాసిన తెలిసికొన గలరు. అని సంఘ కార్యదర్శి ద్వారా కాభిమతిపాటి కృష్ణమూర్తి, ఎం. పి. బి. యల్. గారు మా పేర వ్రాయుచున్నారు.

**వికటభారతి తమ్ముడు.**

మనసీమలో - సంఘసేవ - స్వల్పము. అంతా - ఆలకించవలసినది - ఆచరించ వలసినది. సంఘసేవ. 'దానికోసమే' అంతా - తంటాలుపడుచున్నారు. అనేకుల - చరిత్రలు - గలించినవారిని - జీవించినవారిని - వింటున్నాము - చూస్తున్నాము. ఇప్పటికైనా - సంఘసేవంటే! - తెలిసిందా - లేదా? - పదిదినాలనుండి - పడరానిపాట్లు పడుచు - కృష్ణ వేణీతీర్థమున - మన ఆల్బాయిలు - అన్నయ్యలు - చేస్తున్న పనియే. ఆలకించేవారికి - ఆయాసం - లేకుండా - వినేవారికి - వినుగులేకుండా - మూడు - మాటలతో - ముగిస్తాను - శక్తి గాదుకోక - అహంకారము అణచుకొని - శాంత స్వభావముగల్గినందుముగట్టి - స్వలాభము స్వీకరింపక - అనాధులను - అనవాయులను - ఆదరించడమే - సంఘసేవ. వేలు-వందలు- వకట్లు - వడి వడివడిగా పడుతున్నాయి. - మధాశక్తి తోచింది - ముట్టచెప్పకున్నారు. పిన్నలు - పెద్దలు - పోరాడారు. పట్టుదలతో - ప్రళయరంగమున - పని-బూని నారు. అందరిని - ఆదరిస్తున్నారు. అదే - కావలెను. వారు-ధన్యులు. వారి మాతృదేశము - ధన్యురాలు. వారు - పూనిన-పని - పవిత్రవంతం బైనది. బందరు-బాలురు - బలే-బాగా-పనిచేస్తారు. ఆంధ్రజాతీయకళాశాల ఆల్బాయిలు - ఆంధ్ర సభలకు - అపరమితమైన - ఆరాధన - చేశారు. సంఘసేవ-అక్కడ - ఉగ్గుపాలతో - నేర్పుతారు. అక్కడగురువులు-నేనా - తత్వములు. కృష్ణవేణీ - కష్టములు - గట్టెక్కించుటకు - వారు వచ్చారు. సీతానగర - నేవక - శిఖరమువారికి సాహాయ్యము - చేస్తారు. సర్వేస్వరము - నేనానందమును - సాహాయ్యముచేయుగాక. సంఘ - సమితిలు - సత్వరముగా-స్థాపించాలి. అప్పటికప్పుడు - యాచించుట - అదునకు - అందరు - ఆంధ్రదేశములో - అన్ని పోట్ల - అసహాయులకు-సాహాయ్యము - చేసే - స్థానములు - స్థిరముగా - ఉండాలి. నేవకులు - ధనికులు - దాతలు - అంతా - ఆలోచించండి. అది ముఖ్యమైనది. అశ్రద్ధ - చేయకండి.

నేడు అంతా ఆనందమె-మహానందమే. పరమానందమే-అపరిమితానందమే. భక్తుడంటే - బయ్యావారి-విడ్డే-భక్తుడు. విజ్ఞానము - నృసింహాయలని, విద్య-వ్యాపించాలని - విద్యాలయములు-వెలయవలయునని-విద్యానిధిని-పెట్టించాడు. 'హేమా హేమాలను-సభ్యులుగా-చేర్చాడు. బౌరా! ఆంధ్రప్రభుడు! - ఎంతైనా నా లేనినవాడ వగుదువు. జోలపాటతో : జోరుమని గుర్రుపట్టి-నిద్రపోక-మేల్కొంచి నావు. ఐ. ఎమ్. ఎస్. ప్యాన్ హైందవుల తరపున - విరోధాసంగ్రామములో - బౌషధ-సాహాయ్యముచేయుచున్న - సుందరరాజ్ గారు, ఈనిధిలోనే-నుపవేతనము- నొందెనట. కావలసిన, ఇంజనీరింగు విద్యార్థులు - వయస్యవిద్యార్థులు. రం డో ప తం డ ము లు గా బయలుదేరుతారు. సంఘమువారు, అడిగిన- స్వల్ప-సుంకము-ఆంధ్రులంతా - సమర్పించండి. మీధనమును - దానానికి పది రెట్లు దాపరికమునకు - విడుదల. ఉపయోగించండి- వంగ రాష్ట్రము - వంక - చూడండి. అందరు-కలిస్తే - ఆంధ్రవిశ్వ విద్యాలయము వస్తుంది. సుంకము ఇచ్చేవారు - సిద్ధముగా - యంట్లే సులభముగా - పని - సాగించవచ్చు. సిద్ధపడండి - సిద్ధపడండి.

# కొల్లేటి ములక

## కొల్లేటికోటప్రాంతమందలి దుర్భరస్థితి

ప్రజలనోరుకొట్టి సాహుకారులు సామ్యుచేసికొనుచుండుట.

[మా ప్రత్యేక ప్రతినిధి యొద్దనుండి]

కైకలూరు, నవంబరు 19:-నిన్న ప్రాతఃకాలము నందు “పత్రిక” గ్రామములను వృత్తాంతమున వ్రాసి పదిగంటలకు టపాలో నేయుచుండగా, పడవవాడు పరుగు పరుగున వచ్చి బస్తాలు పడవకు చేరినవనియు, పడవవాండ్లు ప్రయాణమునకు సిద్ధముగ నున్నారనియు చెప్పినవెంటనే ఆడరబాదర నాలుగు మెతుకులు నోటిలో వేసికొని, సేవకబృందమును, మాకు సర్వ కాల సర్వావస్థలందు సర్వవిధముల సాహాయ్యముచేసి మాయద్యమమునకు తోడ్పడుచున్న కొందరు ప్రముఖులను వెంటబెట్టుకొని సత్వరముగ రేవుజేరి బస్తాలను పడవలో వేయించుకొని బయలుదేరితిమి. మాకు 8 మైలుల దూరమునందున్న మానూరులంకకు దర్శించుటకు ముందుగానే యేర్పాటు చేసికొంటిమి. ఉప్పు, చింతపండు, బియ్యము పట్టుకొని వెళ్లవలసి యుండెనయెడల, యేవిధముగ నేర్పాటుతో నిమిత్తము లేకుండానే బయలుదేరియుండుము. కాని మానూరులంక స్థితి గతులు మామూలుగలేవు. కైకలూరులోని ప్రజలాలంకకు వెళ్లుటకు భయపడుచున్నారే? పడవవాండ్లెవరును, పడవను గట్టమని నాతో నిర్ముఖమాటముతో చెప్పియుండిరి. చుట్టుపట్ల నున్న కైకలూరువారే లంకలోగిరివారిని త్యజించివేసి యుపేక్షా భావముతో చూచుచుండ, ఇక్కడి స్థితిగతులు తెలియక, ఎవరి పరిచయము లేని పరవాసులమగు మేము వెంటనే ఏమి చేయగలము? మాప్రయత్నము మొదటి రెండు దినములు ఫలించక పోయినను, మానూరులంకకు వెళ్లుట కైకలూరు యత్నము నిన్నటికి స్థిరమైనది. మానూరులంక ప్రజల పేరు వినినంతనే కైకలూరు ప్రజలు భయపడుట కేమి కారణము? పడవలవాండ్లుపడవలు కట్టకపోవుటకు పాటువేమి? మానూరులంకవాసులు చేసికొనిన, పాపమేమున్నది? నాకు తెలిసినంతవరకును, ఆదురదృష్టవంతులు చేసిన మహాపరాధ మేమియులేదు. ములకవచ్చిన నాలుగురోజుల కక్కడ కలరా ప్రవేశించి, కొందరు చనిపోయిరి. కలరాతగిలి బాధపడుచున్న లంకకు వెళ్లి సాహాయ్యముచేయుటకు, ముఖ్యముగ మందులవ సరము. రోగులస్థితిగతులను స్వయముగ విచారించి, వారికి చికిత్సచేయుటకు శానిటరీ అధికారియు నవసరము. వైవాన్ గ్రహమువలన నిన్న శానిటరీఅధికారియు మాతోలంకకువచ్చిరి. మందులను కూడ తీసికొని వెళ్లితిమి. ఇదివరకును బిరియచు వచ్చిన పడవవాండ్లు మారుమాటాడక పడవనుగట్టిరి. మొన్నటి వరకును, వ్యతిరేకముగ కన్నట్టుచువచ్చినదంతయున్నను అనుకూలముగ పరిణమించగ వ్యాధిభాధితుల కుపచారము చేయుటకు మాయొద్దనున్న సాధన కలపమతోబయలు దేరితిమి.

కైకలూరువదిలి ఆరమైలు వెళ్లితిమో లేదో కొల్లేటి కోటప్రాంతమునకు రెండుదినముల క్రిందట వెళ్లిన సేవకబృందపు పడవ యెదురుపడినది. వారెక్కడెక్కడకు వెళ్లినది నాలుగుమాటలతో చెప్పినది. అప్పటికే చాల ప్రాద్దు పోయినది. కొల్లేటి కోటనుండి వచ్చుచుండిన సేవక సభ్యులప్పటికి, నోటిలో నీటిచుక్కను పోసి యుండలేదు. అత్యుష్ణ వయనములతో సేవకు లాకరి ముఖము నొకరు చూచుకొని ఎవరి ప్రయాణముమీద వారు వెళ్లిపోయిరి.

మానూరు లంకకు మాడు మైలులదూరమునందుండగ 60 తాటిదోనెలు కనుపించినవి. కొన్నిటిని పురుషులు త్రోసి కొనివెళ్లుచుండిరి. కొన్నిటిని స్త్రీలుత్రోసికొని పోవుచుండిరి. కొన్నిటిని పదివత్సరములలోపు పిల్లలకూడ త్రోసికొనిపోవుచుండిరి. వారు కొవ్వొత్తలంక కైదుమైలుల దూరమందున్న నందిగామ లంక పొలములకు వెళ్లి కలువకాయ తేరుకొని 2.30 నిమిషములకు తిరిగి వచ్చుచుండ నాకు కనుపించిరి. తాటిదోనెలు ఒక మైలుదూరమువరకును వ్యాపించియుండెను. వారిని జూచిన తోడనే “ఉదర నిమిత్తం బహు కృత వేష.” అను నాంగ్లీష్ భాషకము వచ్చినది. “తాము తెల్లవారు ఝాము న చలిలో వణకుచు బయలుదేరి తిండి తిప్పులు లేక కాయలను, పట్టుకొని ఇల్లు చేరుకొను చుంటి”మని వారిని ప్రశ్నించగ నొక స్త్రీ దీనస్వరముతో చెప్పినది. లంకలలోని ప్రజలు పొట్టగడియక నిన్ను తిప్పులుపడుచుండ, వారి కేవిధముగ సాహాయ్య మవసరమండదని తహశీలుదారెంచి దొరతనమువారు మంజూ

రు చేసిన సామ్యులో నే నాలుగైదు రూపాయలతో ఖర్చు వెట్టుటకు వారి మనస్సెట్టామెనో నే నూహించుకొనుచున్నాను. ఔదార్యవంతులగు మండలాధికారి “బచ్చెంటు” మహాశయుడు తన పాలనము క్రింద నున్న ప్రజల విపద శమ తొలగించుట కై మంజూరు చేసిన ద్రవ్యమును పూర్తిగ వినియోగించక కొంతకాలము తటపటాయించిన తహశీలుదారు పంటలుపోయి, సంవత్సర గ్రామము పడిపోయిన నిరుపేద రైతులకు ముందేమి రిమీషను ఇప్పించి వారికి సాహాయ్యము చేయనో యని నోరులేని రయితులు భీతచిత్తులై యున్నారు. కావున ప్రస్తుతపు తహశీలుదారు రిమీషను లిప్పించుటయందు తమ యాదార్యమును పూర్తిగ గమనిస్త్రయితుల దుస్థితిని పూర్తిగ గాకపోయిన కొంతవరకైనను, తొలగించుటకు ప్రార్థితులు. ఇదివరకు నవనలాడుచుండిన వరిచేలి పప్పుడు నీరుతీయుచున్న కొలదిని యెండిపోవుచు తలలు వేల వేసికొని పడిపోవుచున్నది.

3.45 నిమిషములకు మానూరులంక చేరితిమి. లంకయందంతవరకు 12 గురకు కలరా తగిలి 12 గురుకు చనిపోయిరి. ప్రస్తుత ముందుగురు పిల్లలకు తగిలినది. ముమ్మలను జూచిన తోడనే లంక పెద్దలువచ్చి ప్రాతఃకాలమునందు తహశీలుదారు వచ్చి పండుము ధాన్యమిచ్చి వెళ్లినని చెప్పిరి. “బాబూ తిండి లేక మురికినీరు త్రాగి, ప్రాణములను కాపాడుకొనుచున్నామని” వారు మొత్తుకొనిరి. గ్రామమునందు 80 ఇండ్లున్నవి. వానిలో 20 ఇండ్లు కూలిపోయినవి. జనసంఖ్య 400. లంకనుండి యెవరును లేచిపోయియుండలేదు. మేలతేక చచ్చిపోగా మిగిలిన పశువులను, ఉత్తరాదికి తోలివేసిరి.

విప్సర రామస్వామి, అతనిభార్యయు వారిలో నిద్దరుకును కలరాతగిలి భార్య నిన్న ఉదయమునందు చనిపోయినది. రామస్వామి చావుబ్రదుకులతో మంచముమీద నున్నాడు. రామస్వామి ఇల్లు పడిపోయి పొరుగింటనున్నాడు. అతనికి సంతానము లేదు; పంతకాని వీరయ్య అతనికుమారుడు. కుమారుడు 13 సంవత్సరములు. 16 వ తేదీని కుమారుడు కలరావలని చనిపోయినాడు. వీరయ్యకుకూడ కలరా తగిలి ప్రస్తుతము మంచముమీద నున్నాడు. వీరయ్యకు భార్యలేదు; పంతకాని సుబ్బయ్య, భార్య, 5 గురుపిల్లలు. వారిలో భార్యకును, ఇద్దరు పిల్లలకును కలరా తగిలినది. భార్య చనిపోయినది. ఇద్దరు పిల్లలును ఇప్పటివరకు బాగుగనే యున్నారు. అతని కాపుర ధలము కున్నలపల్లి. గుంపుల వెంటయ్య, భార్య, 4 గురుపిల్లలు. భార్యనర్తల కిద్దరుకును పిల్లలలో నొకనికి కలరావచ్చి భార్య చనిపోయినది. వెంటయ్య చావుబ్రదుకులతో మంచముమీద నున్నాడు. అతనిదికూడ పొరుగునే. పోమకరపుపాడు నుండి వచ్చినాడు; బొట్లవరపు ప్రకాశము, భార్య: ఒకపిల్ల ప్రకాశము కలరావలనకాలము చేసి నాడు. పిల్లకుకూడ జబ్బు తగిలినది. వారి కేవిధముగ దక్షతయులేక నానావిషముల పడుచున్నారు; గుంపుల కోటయ్య, భార్య, అతనికిమడిమాన్యములు లేవు. రెక్కలవలన జీవనము, భార్యకు కలరావచ్చి చనిపోయినది. లంకలోని ప్రజలు కొల్లేటినీటిని కాచుకొని త్రాగుచున్నారు. లంకలో పరిశుద్ధ మేమియులేదు. బహిర్దేశము వెళ్లుటకు ధలములేదు. చెరువుగట్టుమాత్ర మున్నది. దానిమీది మల మంతయు నీటిలోనికి కొట్టుకొని వచ్చును. ఆ నీటినే త్రాగుటవలన ఆనారోగ్యము మరింత వృద్ధియగుచున్నదని కరణము నాతో చెప్పకొనెను. కలరా తగిలిన రోగులకు “పాతగంజ” లేక పోవుటచే క్రొత్తబియ్యము కాచి పోయుటవలన కొందరు దురదృష్టవంతులు చనిపోయిరి. శానిటరీ అధికారి మందులను తిరిగి పంచి పెట్టెను. పది మందికి కలరా తగులగ వారికి చికిత్స చేయుటవలన 8 గురుకు నయమైనది. మొగదిమ్మలేని స్త్రీలును, వృద్ధవనియును, వికలాంగులును, మా పడవ దగ్గరకువచ్చి వారి యనాభ స్థితిని, పడవదే, కంట తడివెట్టికొనుచు చెప్ప నారంభించిరి. ముగ్గురు వృద్ధులకు ఇద్దరు గ్రుడ్డి స్త్రీలకును సేవక బృందము వస్త్రదానము చేసినది. మా పడవను పాయత్రోసినప్పుడు ఒక కుంటి వాని నెత్తుకొని ఒకడు నీటియందు వచ్చి “బాబో నాగతి యే

మి కావలయు”నని గోలపెట్టగ, 6 మూళ్ళ క్రొత్త గుడ్డను సేవక సభ్యులిచ్చి పుణ్యము కట్టుకొనిరి. లంకలోని దురదృష్టవంతులకు 850 మంది ఆరు బస్తాల ధాన్యమునకు వైగ పంచిపెట్టబడినది. రమాదమి 5 గంటలకు లంకనుండి బయలుదేరి రాత్రి 11 గంటలకు కైకలూరు చేరితిమి.

నేటి యుదయమునందు కైకలూరు క్లిబ్బయొద్ద చాల మాదావుడిగ నున్నది. క్లిబ్బ ఆవరణమునందు చాలమంది మూగి కొందరు బియ్యము కడిగి యె సల్లు వెట్టుచు న్నారు. కొందరు పప్పుకు యెసల్లు వేయుచున్నారు. ఒకమూల పులుకు ఉడుకుచున్నది. ఒకమూల వార్చిన అన్నమును పోగు పోసి బట్టలను కప్పుచున్నారు. నేటిదినమున 1200 మందికి అన్న దానము చేయుటకు యేర్పాటులు జరిగినవి. చుట్టుపట్ల లంకలలోని వారి కందరికిని, కురురుపంపిరి. పదిగంటలకు విస్తృత వేయుదురు. ఈప్రయత్నమున కంతకు కాగణభూతులైన తహశీలుదారును గ్రామస్థులును ఆంధ్రులకు కృతజ్ఞులు.

కొల్లేటికోటవైపునకు వెళ్లిన సేవకబృందపు యుదంతిము క్రింద ముద్రితము.

తిరిగి మేము 16వ తేదీని కైకలూరునుండిన త్రిగుల్ల పాడుకు బయలుదేరితిమి. మార్గ మధ్యమందు రెండు తాటిదోనెలు! మాపడవ వైపునకు వచ్చుచుండెను. దోనెలోని నడ్డెవాండ్లు “మాప్రభో, నత్తగుల్ల పాడును వదలేసామండి. కొల్లేటికోట్టు మెట్టగామం గోనెపాడు చెరువుగట్టుకు చేరామండి. మాడు దినముల యిందండి సరిగా గంజితాగి. మాప్రభో, రచ్చించండి రచ్చించండి” అని మొఱి వెట్టుకొనిరి. ఆదురదృష్టవంతులు తలదాచుకొనుటకయి పోరుంబోకనుండి తాటియాకులను కొట్టుకొని తాత్కాలికము గుడిసె వేసికొనడని తహశీలుదారు అనుష్ఠానోసంగి పుణ్యము కట్టుకొనినని వారు శ్రీవారియెడల కృతజ్ఞతను దెలిపిరి. ఆగుడిసెలలో 9 నత్తగుల్లల పాలెం వడ్డెల వి. 6 మి న పల్లంకి ఉప్పు రవాండ్ల వి. నత్తగుల్లల పాలెంలో నుండిన వారందరును వడ్డెలే. కొల్లేటి బాగుగ తగ్గగనే చేవలను పట్టుకొని వారు జీవించగలరు. కొంతమంది వ్యవసాయము (దాల్యా) చేయుదుంటగాని నీరు ఏమెలు నెలవరకు కృష్ణకాలుకగుండ రావలసి యుండును. ఈజలవసలి డి. పి. డబ్బు ప్రభువుల దయమీద నుండును. వారి యనుగ్రహ మెట్లుండునో? నీరు ఏమెలునెలలో దొరకగలదను ధైర్యమున్నచో సంక్రాంతికయినను నాటులు నాటుకొనెదమని వారు చెప్పకొనిరి. ప్రస్తుతము నత్తగుల్లల పాడు వడ్డెలు మెరకకు చేరుటవలన కొంతవఱకు కూలినాటి చేసికొని జీవించుచున్నారు. వారు గ్రామములలోనికి వెళ్లి వడ్డెను దంచుకొని తెచ్చుకొనినగాని జీవనము గడియుటలేదు. నత్తగుల్లలపాడులో 20 యిండ్లు కలవు. వానిలో 15 పడిపోయినవి. అందుకలననే వారు గృహత్యాగముచేసి ఒడ్డునకు చేరవలసివచ్చినది. బలె కృష్ణగుల్ల అను నతిని మూడుయిండ్లు ఒక్కసారి కూలినవట. గ్రామస్థులకు 25 పశువులకు వైగగలవు. వరదవచ్చిన తరువాత ఒక్కటయినను చావలేదు. అది మెట్టనున్న పచ్చికను తిని బ్రదుకుచున్నది. వానికి ప్రాణభయము లేదు. ఆ నూరుమందిలో చాలమంది కలవగింజలఅంబటి ప్రాణి బ్రదుకుచున్నారు. కాని అవియును అయిపోవచ్చినవి. తహశీలుదారుగారు బియ్యము కయిరాలను పంచిపెట్టించలేదు. అచ్చట సేవకబృందమువారు సుమారు 70 మంది నడ్డెవాండ్లకు బియ్యము పంచిపెట్టిరి. నత్తగుల్లలపాడులో మోరునాగాయ, సుబ్బాయగ్గ, కుటుంబములు రెండేయున్నవి. గ్రామములోనికి నీరు ప్రవహించినది. గుమ్మములయొద్ద మొలలో తునీరు, యరద. ఆ దుగ్గంధమునకు మేము ఆగలేకపోయిమి. మేము చూచిన లంకలన్నిటిలోను ఇంత మునిగి, ఇంతపాడయి ఇన్ని సంసారములు లేచిపోయినలంక మరియొకటిలేదు.

మినపల్లంకిలో ఉన్న కొంపలు బహుకొద్ది. కొంపలన్నియు సర్వనాశన గుయియవి. అక్కడ చెట్లుమాత్రము కనబడుచున్నవి. లంకలోని నాలుగు కుటుంబములవారికి కనక బృందమువారు గోనెపాడు చెరువుగట్టున వడ్డెను కొలిచియిచ్చిరి.

ఘటాగయాంకకు మేము చేరునప్పటికి సాయంసమయ మగుచుండెను. బలాధ్యులగు పురుషులందరు కంగడులను వేసి కొని పెట్టుగ్రామాదులకు కూలినాటికిని అప్పు దొరకనదో మాకులు తెచ్చుకొనుటకును వెళ్లిపోయిరి. లంకలోని కనుబీడల పేరులను చెప్పగల తెలివిగల మగవాడొకడయినను మాకు కనిపించలేదు. అందరును వడ్డెలు. అచ్చట సేవకబృందమువారు ఏవిధముగ లంకలలో బియ్యమును ధాన్యమును పంచిపెట్టెననో వివరించుట అప్రస్తుతమని తలచను. గ్రామమునకు వెళ్లగనే పత్రికాప్రతినిధి ఒకరిద్దరిని వెంటబెట్టుకొని లంకకు కావలసిన సంగతులను గ్రామస్థుల కచ్చనిష్ఠురములను కనుగొనును.

అందు ఊరి నంతయు పరిశీలించును. ఇండ్లలో ప్రవేశించి ఎంత చిన్న గుడిసెలో ఎంతమంది నివసించెదరో కనుగొనును. పశువులను పరిశీలించును. ఈవిధముగ ఊరియందు గలవారిలో సంగతులైన చెప్పగలవో వారిని ప్రశ్నించి అతయు వ్రాసికొని ఊరికింట్లోనికి చేరును. సేవకబృందమువారిలో నిద్రకు గ్రామములో మధ్యాహ్నములను జూచి నిరుపేదలయి ఒక్కొక్కట కయినను గంజిలేనివారి పేరులను, వారి సంసారపు సంఖ్యను కాగితముమీద వ్రాసికొందురు. లేనిదానిద్రుమును కల్పించి అట్లమును చెప్పటం కంతమాత్రమును అవకాశము లేదు. అంటిల ఇండ్లకు లేల యొక సేరు య్యము, లేక 2 సేర్ల వట్లు, చిన్నవారికి 1 సేరు బియ్యము లేక 1 సేరు ధాన్యము కొలిచెదరు. పరిమితులను చింతపండు, మిఠపకాయలు, ఉల్లిగడ్డలు, ఉప్పును సంసారసంఖ్యను బట్టి యిచ్చెదరు. అట్లు తృప్తియుగ పని జరిగిపోవును. ఆపన్నల భగ్యవాదములతో పడక సామాన్యమున నున్న సేవకలంకకు దాటిపోవును.

ఘటాగయా ఇతర లంకలంత పట్లముగ లేదు. లంకలోని 40 కొంపలలో 8 పడిపోయినవి. వానిలో రెండు కొట్టుకొని పోయినవి. జనసంఖ్య 200 మంది. వడ్డెవాండ్రు చేపలు పట్టుకొనుటయు వ్యవసాయమును జీవనాధారములు. 200 మంది ప్రజలలో బహు కొద్దిమంది తప్పు అందరును నిరాధారు లై పోయిరి. కొల్లేరు తగ్గిన గాని మావులు వేసి కొని చేపలు పట్టుకొనుటకు పీలులేదు. దాల్చాపంటకు నీరున్నచో అందరి కిని పండదు. కొంతయనికి మాత్రమే పండును. పురుషులు చేపలవలన జీవనాధార మేర్పడుటకును అప్పుయిన పుట్టుసేమాయని మెట్టగ్రామములలో తెగతిరుగుచున్నారు గాని అది పుట్టుటలేదు. కలగనింజలు సయితము అయిపోయినవి. పశువులను కొల్లేరు కట్టున నున్న విభురాంపట్టణమునకు సూలవాండ్రు వచ్చి తోలివారు. లంక యందలి రెండు సంసారములు గరువుకు (మెట్టకు) లేచిపోయినవి. ఇక ఒక నెలరకకయినను వారి జీవనోపాధికి మార్గ మేర్పడవలసియున్నది. దాలువా పంటకు అడ్వాంకు సొమ్ము కావలసియున్నది. పడిపోయిన యిండ్లు తిరుగ కట్టుకొనుటకును గదుపాయము లేర్పడవలసియున్నవి. ఘటాగయాలో మాకొక శ్రీ అతి అపన్నల పేరులను చెప్పినది. 70 మందికి ధాన్యము, రసవద్దము ఒసంగబడినది. "నా సేరు చెప్పలేదు, వారిని కదిలివచ్చి వీరిని చెప్పావు. ఇంతకంటే దరిద్రులున్నారు" అని కలహములు మాపడవ సాగకమునుపే చెప్పిబడినవి. ఆగ్రయమునందే మెట్టగ్రామములకు పోయినమగవారు తాటిపట్టెలను వంటచెరకునై తీసికొనిదోనె పట్టి వచ్చుచుండిరి. ఆదోనెలలో పట్టెడన్నమున కయినను నింజుల కనబడదు. ఉప్పు మిఠపకాయలు, నూనె అసలేలేవు. ఎన్ని గ్రామములు ఎన్నియిండ్లలో తిరిగి తిరిగి బిచ్చము దొరకక ఆకాభంగమునొంది, నిరాశతో ఎంతమంది కొంపజేరి నికొగో దేవునికే ఎఱుక. సేవకబృందమువార లిచ్చినధాన్యము వలన నుడుదినముల కయినను ఇంత గంజికచచ్చునగదా యను ఆనందముతో వారు వెదలిపోయిరి.

16 వ తేది గోకర్ణపురము జీవనమున జేరితిమి. కరణముగారు దయతో తయయింటికి తీసికొనిపోయి మాకు బసయిచ్చిరి. మేము భోజనము వారియింటియందే చేసితిమి. గోకర్ణపురము ఇతరలంకలవలెగాక కొంచెము పిశాలముగ చున్నది. బహిష్కేతమునకు పోవుటకు చెరువుగట్టు కలదు. ఇతర లంకలలో బ్రాహ్మణులు లేరు. కాని అక్కడమాత్రము నాలుగు వ్రాహ్మణులుండున్నవి. జనసంఖ్య 90. వారిజీవనము వ్యవసాయము కూలివారి. కొల్లేరు తీసినతరువాత నీరుదొరకకపోవలన 15 మొదలు క్రిందకు 15 వరకు రెండవపంటకు నాలుగు నాడెదరటం. అప్పుటినుండియు కూలివారిగాడ ప్రజలకు కొంతగలదు. పశువులు అంత పొడుస్థితిలో లేవు. అవి 200 వరకు ఉన్నవి. అందరును దాల్చాపంటకయి ఎప్పుడు కొల్లేరు తీయు నాయని నోరుతెలుచుకొనియున్నారు. అచ్చట సేవకబృందమువారు భోజనపదార్థములను 35 మందికి పంచి పెట్టిరి. అచ్చట కేవలయమకలదు. 10యిండ్లు పడిపోయినవి.

17 వ తేది యుదయమున శృంగవరపాడు లేక శింగయంటటకు వెళ్లితిమి. నీళ్లలో ఉరైన తుమ్మలకు చచ్చిచేపలవాసన గొట్టుచున్నది. తుమ్మలెట్లు తప్పించుకొనుచు పడక శృంగవరపాడుచేరెను. గ్రామము అన్ని లంకల కంటే పిశాలయినది. దానియందు బహుకలదు. ఇండ్లకు ఆరుబయలును పచ్చలచ్చటను గలవు; వరికుప్పలు మార్పుకొనుటకును బహిష్కేతమున్నది. కొంతమంది శ్రీలమెదలలో పంటగలవు. చుట్టుపొలము లన్నియు నీటియయముయిచ్చును, పంటలు పూర్తిగపోయినను ప్రజలలో మూడుపంటలు ఇతర సహాయములేక ఎట్టులలో కాలక్షేపము చేయుచున్నారు.

చున్నారు. వారందరు రెండవపంటమీదను, చేపలమీదను ఆశ పెట్టుకొని యున్నారు. అచ్చట 100 ఇండ్లు కలవు. వానిలో 10 పడిపోయినవి. గ్రామమునందు 150 మంది జనమున్నారు. 100 పశువులుకలవు. జీలగ, కిక్కిన తిని పశువులు బ్రతుకుచున్నవి. చాలమంది జనులు నల్లగుల్లలు తిని బ్రతుకుచున్నారు. మరికొందరు రూప్యమునకు 4500 చదుల చొప్పున చెట్టున్నపాడు మునసుగారివద్ద కలువ గింజలు కొని గంజిత్రాగుచున్నారు. సేవక బృందమువారచ్చట సుమారు 60 మంది ప్రజలకు భోజనసామగ్రిని ఇచ్చిరి. అవి వారికి మృగాదునాలుగు దినముల వరకు సరిపోవచ్చును.

కొల్లేటిపంటకు దోమలకాటుకు సరి యను ఒకసామెతకలదు. కాని కొల్లేటిలో తిరుగమొదలిడినది మొదలు చెన్నపట్టణములో జలదారులనుండి బయలుదేరి రాత్రినేళల నిరుగపట్టినయక తేల్లవలె పొడుచు పొడుగుపాటి చలిజ్వరపు దోమలు ఒక్కటయినను మట్టలేదు, కనిపించలేదు. చిల్లర దోమలు కొద్దిగగలవు గాని కాటు బాధించినట్లే కనపడదు. నిరుగ హాయిగ పట్టక పోదు. గుమ్మల్ల పాడులోనున్న సుమారు 300 ప్రజలు మాలలు కైస్తవులు. 20 యిండ్లవారికి ఆకిపా పాడి దొరగారు మతంయిచ్చి వారట! కాని ములక ప్రారంభమయినది మొదలు దొరగారు ఆ జైపులకు ముఖము చూపించలేదు. భనసాహాయ్యము పంపలేదు: వారు ఎచ్చటనో మెట్ట గ్రామములలో "సర్వీలు" చేయుచున్నారు. అక్కడిప్రజలు ముప్పాతికయంది నిరుపేదలు. అనేకమంది మాడుచున్నారు. కొందరు గంజిత్రాగి ఎట్లెట్లు బ్రతుకుచున్నారు. ఏలంకలో జూచినను పంచముల సంగతి దుస్సహనీయుగ నున్నది. లంకయందు 110 కైస్తవ యిండ్లుకలవు. అందు 25 పయిచిరు పడిపోయినవి. ఆకు వీడులో నున్న తుగకలు కొద్దిగ ఆస్తిగలవారింజువాకెట్లు పాలము వ్రాయించుకొని కొంత అప్పు నిచ్చినారని తెలియవచ్చుచున్నది. తహశీలుదారు, మేజిస్ట్రేటు గార బిచ్చటకు వచ్చి తాముతెచ్చిన బియ్యపు బస్తాలను పంచిపెట్టక తిరిగి పట్టించుకొని పోయిరట! దాలువా పంటమీద వీరి ఆశలున్నను, ఆకు మట్లు (పయరు) పోసికొనుటకును, పశువుల పెట్టుబడికిని సొమ్ము ఎచ్చటనుండి వచ్చునాయని చింతించుచున్నారు. పశువులకు మేతలేక వారు రెడ్డిసేతుకు పోలుకొనిరి. "మూడుమాసాలయింది నీటినినీచుకుతోలి. చచ్చామో; బలికాయో, బక్కపడి పోళ్లయ్యో, సాగ్గిచ్చునో రాయోముల కెప్పుడు తీస్తుంది వ్యవసాయ మెప్పుడు" అని ఒక గుడ్డికర్మ విలపింప మొదలుపెట్టెను. అచ్చట 160 మందికి భోజనపదార్థము లీయబడినను.

"అయ్యా, ఇదిగో న్నాకి, బోంబోడు పూరండి, మమ్ముల్లు సాసేవారులేరండి, సస్తున్నామండి" అని యొక వడ్డెవనిత నాతో గమ్మళ్ళపాడునందు మొజులెట్టుకొనెను. గ్రామములో 10 యిండ్లు పడిపోయినవి. 15 నిలిచియున్నవి. మారుమంది జనమున్నారు. 50 పశువులు ఉన్నవి. మరీ కష్టపడుచున్నవారు చాలమంది. ఏదోవిధముగ కాలక్షేపము చేయుచున్న కాపులు తక్కువ. తహశీలుదారుగారు చచ్చిపడిపోయినయిండ్లనుజూచి ప్రజల మొగలను విని సాహాయ్యము చేయనొల్లక వెదలిపోయిరి. ఇప్పు తగినవారు విశేషము లేని వారి యభిప్రాయము యుండెరట! దాలువా పంటకయి పీరు ఎదురు చూచుచున్నారు. గుమ్మళ్ళ పాడు, శృంగవరపాడు ప్రాంతములలో కొల్లేరునీరు కాలువాధారము లేకున్నను దొరకును కాబట్టి దాల్చాపంట తప్పక పండించు కొనెదరు. నీటిని కాయెలుతోతోడి పొలములకు పెట్టుకొందురు. రయితులకు వ్యవసాయమునకు అడ్వాక్కును సొమ్ము మాత్రము ప్రభుత్వము వారిచ్చిన చాలును. 16 మందికి బియ్యము వగయిరాలు పంచి పెట్టి బడినవి.

కొల్లేటికొట ప్రాంతమున గ్రామములు కలవు. అవి లక్ష్మీపురం, గోకర్ణపురం, శృంగవరపాడు, గుమ్మళ్ళపాడు, పందిరిపల్లి గూడెం. కడపటిలంక మేముజూచిన స్థలములన్నింటిలోను కొంచెము బాగుగ నున్నట్లు కనుపించినది. ఇండ్లలో కొన్ని వెంటజిల్లు. చేపలమట్టి బ్రతుకుచున్నవారు చాలమంది ఇతర చోటులనుండి వచ్చి చిల్లర వ్యాపారము చేయు వారు కొంతమంది వ్యవసాయము వలన కొంతమంది. జీవనము లేక అన్నములేక బ్రాహ్మణులుచున్నవారు, చాల తక్కువ. గ్రామమునందున్న 200 యిండ్లలోను 40 వరకు పడిపోయినవి. ప్రజలు 500 మంది. పశువులు 250. పశువులు యిరలంకలలోవలె గాక చాలభోగము. వరిగడ్డినే మేయుచున్నవి. గ్రామములో కొంచెము ధాన్యముగూడ నిలువయున్నట్లు న్నది. గ్రామమున కెంతయోము లేక్కజూచినను మహాప్ర

వాహము తప్ప మునిగిపోయిన నేలపయిను అచ్చటచ్చట కనపడు గడ్డిపోచలయినను కనబడవు. ప్రజలకు ఒక్క గింజ యినను ఈయేడు పంట పండదు. కనుక వారికి పరిపూర్ణము అధికారులు రిమిషన్ ఇయ్యవలసియుండును. పడిపోయిన 40 యిండ్లను కట్టుకొనుటకయి సహాయ మవసరము. ఇచ్చట సేవకబృందము వారు 55 మందికి వడ్డెను కొలిచి రసవద్దము నొసంగి కొల్లేటికొటకు వెదలిరి.

కొల్లేటి కొటయందలి దేవాలయము రెండు పనులకు పయోగపడుట చక్కగనున్నది. పగటిపూట ఆలయము విద్యాలయము. రాత్రినేళ దేవాలయము. పగటిపూట పంతులు పిల్లలు, బెల్లములు, ఏడులు. రాత్రిపూట రామభజనలు, ఆ నేళములు, గంతులు. దేశయందలి దేవాలయము లన్నియు విద్యాలయము లెప్పుడగునో!

లక్ష్మీపురమునందు జనసంఖ్య 400 మంది. వారిలో నందరు కాపులు చాల భోగము కలవారు. గొల్లలు కొంతమంది. ఒకటి రెండు సంసారములు పూజారులు కలరు. అచ్చట ఒక చిన్న పాతశాల, రామలవా గుడి యున్నది. సుమారు 70 యిండ్లలో 11 పడిపోయినవి. అక్కడ 400 పశువులు కలవు. వరిగడ్డి అయిపోయిరి. జీలగయే ఇక ఆధారము. పంటలుపూర్తిగ నాశనమయినవి. రిమిషన్ ఇచ్చి తీరవలయును. గొల్లల స్థితి మరింత దుర్భరము. తుపానుకు దాదాపు 150 గొర్రెలు, మేకలు ఏరులో కొట్టుకొనిపోయి చచ్చినవి. బహిష్కేతమునకు మగవారు ప్రక్కనున్న కొల్లేటికొటకు దోనెలమీద పోవలయును. శ్రీలకు పడిపోయిన యిండ్లకును గునదుట్టు చక్కలు వేసి పీలుచేసినారు. లంకలో దుర్గంధము కొట్టుచున్నది. మురుగునీరు అధికము. గోగము లేనియు నింతవఱకులేవు. దాళ వారిదనే వీరాధారపడెదరు. సార్యా (ప్రభువంట) ఎప్పుడును పోవుచునే ఉండునట! తహశీలుదారు గారిక సారి దర్శనమిచ్చి వెదలిపోయిరి. అచ్చట 40 మందికి భోజన సామగ్రి పంచిపెట్టబడినది.

చినమిల్లిపాడు గ్రామ ప్రజలకష్టములు రయితులమాటలలో నే జెప్పటం యుచియు. "మా ప్రభో 20 యిండ్లు పడిపోయాయండి, 40 చిల్లర మిగిలాయి. 200 లోపుగా జనయింది. పశువులు 60 వుంటాయండి. గడ్డిలేదండి. కొట్టుకొచ్చిన అలి. జమ్ము గడ్డితో సావకుండా నిలిపేయండి. ఆకిపాసామె ను పడవలుపంపి ఒడ్డుకుచేరుస్తామన్నారండి. కాని గొడ్లను, గేదెలను పట్టుకొని యెక్కోపోగలమండి. ఒడి లేకులేక పడివున్నామండి. అడమీస్తే, ఏమూగ్గో కొట్టుకపోతే ఆ పశువులగలి యేంగానండి. కడుపునిండ అన్నంతిరి చాలాకాల మయిదండి. ఆకిడు సత్రానికిపోయి కడుపునిండా తినోచ్చామండి. కాని దాటేయటకు అకాకాని పడవోడు తీసుకొన్నాడండి. మా ప్రభో ఇంతములక, ఇంతనర్దు, ఇంత ముసాబు, ఇంత గాలి నేయటం యెప్పుడు లేదండి. ఇక ఆరగువు ములక తీస్తే కలేకాయలు (ఆళ్లు) గంజిత్రాగి బతకొచ్చునని ఉన్నది గాని అట్లు తెంచుకొనిపోతున్న పండినిండా దొరకవండి. చాపలకు మావులు వేయటానికయినా పవనోహంమీద మావులు నిల్వగండి. ఆ దరువుదాల్చాపంటండి. గోదారినుండి రెండేళ్లు నీళ్లువదలేదండి. నిరుడు నీళ్లుదిలినారండి. కాని ఆఖరుతడి అందక కింకపాలు పోసుకుంటుండగా పంటంతా ఎండిపోయిందండి. ఈయేడు మాపరభో ఆఖరు తడి అండేటట్లు తయరు చేయాలండి. మీ పేరు మాపరభో ఎప్పుడూ అన్నం పెట్టి కాపాడారని సెప్పకుంటామండి. ఆఖరుతడి అండకుంటే ఉక్క గాలికోస్తే పంట పాడో పాడండి బొందేసి పోతుందండి. అప్పుడు చెట్టొక్కడు, పుట్టొక్కడు పట్టి పోవాలండి. సర్కారుకిస్తు కట్టకపోతే ఆరిబాద-సాపుకాగ్గకు కట్టకపోతే ఆరిబాద-ఎవరు పట్టాడండి. దాల్చాపంటకు తండండి. తండండి, మా ప్రభో! లంకలో రెండవపంట గోదావరి కాలువవలన సాగచున్నది. నీరు సరిగ అందినయెడల వారికి భయముండదు. అప్పుపుట్టగలదు. ప్రభుత్వమువారా సాయము చేయవలసియున్నారు. లంకలో 78 మందికి బియ్యము కొలువబడినను. చినమిల్లిపాడు మాలపల్లె యంతయు నీటిలోనే మునిగియున్నది. దాని ఆనారోగ్యస్థితిని వర్ణించుటకు నాచేతగాదు. రెండు ప్రదేశములు కొట్టికను పడవనుండి దిగుటకు పీలుగుస్థలము కనబడలేదు. పరిస్థితులునై గ్రామయందువలెనే కలవు గాన తిరిగి వ్రాయుట అనవసరము. మాలలకు చేపలుపట్టుట మాత్రము తెలియదు. అందరును దాగువాపంటకైయే నోరుతెలుచుకొని యున్నారు. అచ్చట 25 కొంపలవారు 'మతం' బుచ్చుకొనినారు గాని ఫాదిరి దొరగారు ములకవచ్చినది మొదలు ఆ ప్రదేశమునకు రాలేదు. సహాయయినను పంపలేదు. 71 మంది కిచ్చట ఆరగ పదార్థము లీయబడినవి.



దేశీయ తంత్రీవార్తలు

(౧) మా విలేఖకుల వద్దనుండి

రాజప్రతినిధిగారికి వచ్చిన యుద్ధవార్త. డిల్లీ నవంబరు 21:-18వ తేదీగల ఈక్రింది తంత్రీ వార్త హిందూదేశ కార్యదర్శిగారి యొద్దనుండి రాజప్రతినిధి గారికి వచ్చినది.

ఆంగ్లరంగము.

బ్రిటిషువారు బాకోరు ఆంధ్రునిది ఉత్తరపుగట్టున నుండి తూర్పునకు ముందుకు సాగుచున్నారు. శత్రువులు తీవ్రముగ ప్రతియుద్ధము సలిపి బట్టిడివాల్స్ కోరుకు తూర్పున కొంత ప్రదేశమును మఱల సంపాదించిరి. గత సోమవారము నుండి ఇంతవఱకు 6190 మంది ఖైదీలను బ్రిటిషువారు పట్టు కొనిరి.

పరాసు రంగము.

పరాసురంగమున విశేషము లేమియులేవు.

ఇటలీ రంగము.

ఆస్ట్రియనులు గోరిజియాకు తూర్పున సాన్ మాక్స్ ప్రాంతమున ఒకకందకమును మఱల సంపాదించుకొన గలిగిరి.

రష్యా రంగము.

రష్యానులు కారేలియను రంగమునందు కార్లు కొండ వద్ద శత్రువుల ప్రయత్నములను వ్యర్థపఱచి బకోవి నాయంధు కిపోలంగుకు పశ్చిమమున కొన్ని పర్వతముల నాక్రమించు కొనిరి.

రోమేనియా రంగము.

రోమేనియనులు డిస్ట్రిక్ లోయ యందును, డ్రాగ్లువలీ ప్రాంతమునను శత్రువులను ఓడించిరి కాని ఆల్బానీ లోయ లందు వారు మఱల వెనుకను బోవలసివచ్చెను. డాన్యుబునది వై అల్సావావద్ద వారు తమస్థానములను కాపాడుకొను చున్నారు.

భాల్కను రంగము.

మొనాస్టరు ప్రాంతముల బల్గేరియనులు తాము గోల్ఫ్ యిన ప్రదేశములను మఱల నాక్రమించుకొన బ్రయత్నించి యోడిరి. సెర్బియనులు 10 వ తేదీనుండి ఇంకవఱకు 3900 మంది ఖైదుదీలను పట్టుకొనిరి. వీరిలో 1000 మంది జర్మనులు. బ్రిటి షువారు బరాక్స్ ప్రాసోనిక్ డొలి అను గ్రామములను స్పృహ రంగమునందు వశపఱచు కొనిరి.

మిత్రమండలి విమానములు

17-వ తేదీని ఆస్టెండు జీబగ్గు నౌకా నిర్మాణశాలల మీద మిత్రమండలి విమానములు జయప్రదముగ బొంబులను వేసెను. ఒక పరాసువైమానికుడు మూర్ఖానిక్ ఫురమువై బొంబు లను వేసి అనంతరము ఆల్బన్స్ పర్వతములను దాటి ఇటలీలోని వెనిస్ ఫురమున దిగెను.

దక్షిణ హిందూ సానిము.

తాలూకా గ్రంథభాండాగారి మహాసభ

మొదటి తాలూకా గ్రంథభాండాగారముల మహా సభ చివకుర్తి గ్రామమున ఆంధ్రపత్రికా సంపాదకు లగు గాడిచెడ్ల హరినర్సయ్య తిమ్మరావు పంతులుగారి అధ్యక్షత క్రింద అత్యుత్సాహముతో జరిగినది. ఆరండెలుగారును, భావనాచార్యులుగారును తమ సానుభూతిని తలచి వార్తలమూలమున దలిపిరి. అధ్యక్షులు వక్రిని ఆంధ్రమున గ్రంథభాండాగారముల వలని విద్యావిషయభావములను వివరించిరి. 7 గ్రంథభాండా గారముల ప్రతినిధులు వచ్చిరి. ఇతర గ్రామములనుండి వచ్చిన ఆర్థులు ఉపన్యసించిరి. ఈ సందర్భమునందే కొప్పేరప్పాడు రుద్రవరము గ్రామములందు హోమురూల్ లీగు శాఖలు స్థాపింపబడినవి. (తొలివసల)

బొంబాయి

బొంబాయి సెనేటుసభ.

బొంబాయి, నవంబరు 20:- శనివారమునాడు జరిగిన సభలో మెట్రిక్యులేషను స్కూలు ఫైనలు పరీక్షలనుగూర్చి ప్రత్యేక సంఘమువారి తీర్మానములు చదువబడినవి. అభిప్రాయభేదములు కలిగి చాల చర్చజరిగినది. దొరతనమువారి యు ద్యోగములను బడయుటకు మెట్రిక్యులేషను పరీక్ష పనికి రాదు, స్కూలు ఫైనలు పరీక్షయే అవసరముగాన దానినిగూర్చి

చర్చించుటకు విశ్వవిద్యాలయమువారి కధికారము లేదనునది దొరతనమువారి భావముని విద్యాశాఖ డైరెక్టరుగారు చెప్పగా చర్చను మాని దీనిని గూర్చి దొరతనమువారికి వ్రాయవలసిన దని సిండికేటువారికి తెలియపరచుటకు తీర్మానించిరి.

బంగాళము

వాఙ్మయచారిత్రిక ప్రదర్శన మందిరము.

కలకత్తా, నవంబరు 20:- కీర్తిశేఖులగు రామేశ్వరంద్ర దత్తుగారి స్మారక చిహ్నముగా కట్టబడనున్న ఈమందిరము నకు నిన్న సాయంకాలము కార్మికేలు ప్రభువుగారు శంఖస్థాపనము కావించిరి. చాలమంది ప్రముఖులును కొన్ని రాజాగారును సభకు వచ్చిరి. వంగదేశ వంగభాషలను గూర్చి మహా మహాపాఠ్యముల మార్గప్రసాదకాశ్రమిగారు మొదట సుపన్యసించిరి. వారు ప్రాచీనభాషా చరిత్రనుగూర్చి ముచ్చటించి ఆంగ్లప్రభుత్వ ప్రారంభమునుండియు వంగదేశీయులు సహనా శయములను పాశ్చాత్యవిజ్ఞానమును సంపూర్ణముగ నలవరించు కొనిరిని నుడివిరి. కార్మికేలు ప్రభువుగారు రాకమునపు వంగ రాష్ట్ర విభజనము, లెప్టినెంటు గవర్నరు పరిపాలనము, అను సమస్యలు వంగదేశీయులకు బాధాకరములుగా నుండెను. శ్రీబాణ్ణి చక్రవర్తిగారి దేశము నకు వచ్చినపు డీరెండు భాదలు తొలగించి గవర్నరు పరిపాలనము చేర్పరచిరి. శ్రీవారు కార్మికేలు ప్రభువుగారిని గవర్నరుపదవికి నియమించుట మరియొక గొప్పలాభము గాన ప్రభువుగారి నీ పదవిలో నింకను మంచవలెనని రాష్ట్రీయులు శ్రీవారిని ప్రార్థింప గోరెదనని మహా మహాపాఠ్యాయులు నుడివిరి. శంఖస్థాపన మొనరించుటకు ప్రభువుగారిని కోరుచు కీర్తిశేఖులగు దత్తుగారి శీలతమునుగూర్చి వెనుక జడ్జిగానుండి పని చాలించుకొనిన శారదాచరణ మిత్రగా రుపన్యసించిరి. ఈమందిరమునకు బరోడా గయకన్యాయగారు రు 5000 లు విరాళమొసంగి రాష్ట్రీయుల కృతజ్ఞతకు పాత్రులైన మిత్ర గారు నుడివిరి.

దత్తుగారి స్మారక చిహ్నమందిరమునకు శంఖస్థాపన మొనరింపగలుగుట ధన్యత. రామాయణ భారత కావ్యములను ఆంగ్లీకరించి దత్తుగారు వేలకొలది పాశ్చాత్యుల కృతజ్ఞతకు పాత్రులైరి. మరియు ప్రాచీన భారతాస్థిక సంపదన దత్తుగారు భారతీయుల కందరకును స్పష్టపరిచిరి. ఈమందిరమున నపూర్వగ్రంథ సమదాయము చేర్చబడును వానిని చదివినవారు దత్తుగారివలెనే దేశసేవ చేయుగలుగుదు రని కార్మికేలు ప్రభువుగారు నుడివిరి. మాన్సింబజారు మహా రాజాగారు కార్మికేలు ప్రభువుగారికి వందనము లొనరించిరి.

మరియొక ఆశ్చర్యకరసభ

కలకత్తాలో బంగాళా దివ్యజ్ఞాన సమాజమువారు సభ చేసి మధ్యరాష్ట్రముల దొరతనమువారు అనిబిసెంటుమ్యగారిని బహిష్కరించుట అన్యాయమని తీర్మానించిరి.

సంక్రమ్యరాష్ట్రములు.

కీర్తిశేఖులగు విష్ణుసారాయణ ధారుగారు

పూర్వపు కాంగ్రెస్ అధ్యక్షుడు లక్ష్మీ, నవంబరు 20:- కీర్తిశేఖులగు పండిత విశ్వ నారాయణ ధార్గారి స్నేహితులను, బంధువులను, అనుచరు లను, నిన్నటిదినము వారి కుత్తరక్రియలు చేయుటకు శృకారమునకు బోయిరి. కాంగ్రెసుకు ధార్గారు మరణించుటవలన గొప్పకొంత గలిగెను.

ధార్గారు మూడువారముల క్రిందట తమ అధ్యక్షత కు రాజీనామాయించిరి. ఆహ్వాన సంఘమువారు ఈనెల 26 వ తేదీని సమావేశమై ఇంకొక అధ్యక్షుని నెన్నుకొందురు. ఈ దేశనాయకుని మరణమునకు సంతాపమును తెలుపుటకు సార్వజనికసభ లక్ష్మీనగరమున ఈనెల 23-వ తేదీని జరుగును.

దేశీయ మహాజన సభ.

ప్రతినిధుల నియోజనము.

కాశీ, నవంబరు 20:- నిన్నను డాక్టరు గోపాలదాసు గారి అధ్యక్షతక్రింద నొకసభ జరిగినది. కాంగ్రెసు ఆహ్వాన సంఘాధ్యక్షు లగు మాన్ పండిత గోకర్ణనాథమిత్రగారు కాంగ్రెసును గూర్చి హిందీభాష నుపన్యసించిరి. హోమురూలును గూర్చి కొందరుపన్యసించిరి. కాశీనుండి లక్ష్మీ కాంగ్రెసుకు వెళ్ళగోరు ప్రతినిధుల నియోజనము జరిగినది. మధ్యరాష్ట్రములవారు అనిబిసెంటుమ్యగారిని బహిష్కరించుట న్యాయ ముకాదని తీర్మానింపబడినది.

సమకాలి కాభిప్రాయములు

(౧) న్యపరిపాలనము.

ఎన్నుకొనుటలో గల స్వాతంత్ర్యమును పోల్చుకొను విశేషము ఎన్నుకొనువారిలకు గలుగునంతవరకును ఎన్నిక వైజుగవలసిన స్వపరిపాలనమును హిందూదేశ మధ్య రాలు కాదు. కడపమండలసభలో సభాధ్యక్షులు మిక్ అసద్ అలీ ఖాన్ గారి క్రింది యంశము సలిపిచారముతో నూచించిరి. 1914-15 వ సంవత్సరములో ఎన్నికవలస నియమింపవలయును ద్యోగములు ఈరాజధానిలో 205 ఉండెడివి. అందు 95 నుద్యోగములకుమాత్రమే పోటీ జరిగినది. ఎన్నుకొనుట కర్తవ్య లుగా "రిజిస్టరు" చేయబడినవారిలో నూటికి 45.4 చొప్పున మాత్రమే ఎన్నుకొనుటకు వచ్చిరి. 87 ఉద్యోగముల నెవ్వరును గోరకుండుటచే జిల్లాబోర్డు ప్రసిడెంటు గారలాపవలయు తమయిష్టము వచ్చినవారిని నియోగింప వలసినచ్చెను..... ఎన్నుకొనుట కధికార మియబడిన వారిలో వేయమందికి 454 రు చొప్పున మాత్రమే ఎన్నుకొనుటకు నిర్దయగుట మిగుల విచారకరమైన సంగతి. ఎన్నుకొనుటలో ప్రజలమీ యు నభిరుచి లేనటు లిందువలన వ్యక్తులగుచున్నది. పదవుల నభిలషించు వారులేక 87 పదవులుకేవల నియామకములే యగుటయు మిగుల విచారకరముగా నున్నది:- "మదగాను త్రైయు" పుత్రిక.

[నిజమైన యధికారములేక పోవుటచే నీశవాకారపు టుద్యోగములేలనునీ పదవులు నిరుత్సాహముతో విడువబడు నున్న వనుమాట మామచుకాల్కపు పుత్రిక ఎఱుంగుండుటకు మిగుల చింతిల్లుచున్నాము. అయిన దేశాభిమాను లీశివ. యమున తగిన శ్రద్ధవహించెదరగాక యనికోరుచున్నాము. ఆ పు సంగ.]

హిందూదేశపు జాతీయత

కొన్ని దినముల క్రిందట అనిబిసెంటుమ్యగారు వ్రాసిన "హిందూదేశపు జాతీయత" యను పుస్తకము ఆంగ్ల దేశము నందు వ్యాపింపకుండ బహిష్కరింపబడినదని ఆమెకు తద్ద్రంధ ప్రచారకులు తెలిపిరి! ఇదియంతయు ప్రభుత్వమువారి యొత్తిడివలన గలిగినదట! అక్టోబరు 18 వ తేదీని స్పృహ గారు పార్లమెంటుసభలో నీక్రిందిపత్ననడిగిరి.

అనిబిసెంటుమ్య వ్రాసిన "హిందూదేశపు జాతీయత (ఇండియా ఎ నేషన్)" అను పుస్తకమును వ్యాపింపనియ కుండ బహిష్కరించినది తద్ద్రంధ ప్రచారకులకు దెలుపబడి నదట! అది నిజమేనా? నిజమైన ఎడల కారణమేమి? ప్రభుత్వమువారు ఆక్షేపింపదగిన వాక్యములు పుస్తకమునందేమి గలవు? గ్రంథము దేశేతరుణశాసనముక్రిందికి రానందున ఇట్టి ఉత్తరవిచ్చుటకు ప్రభుత్వమువారికి ఎట్టి యధికారముగలదు?

పార్లమెంటుసభలో:- ప్రశ్నలో మొదటి భాగమునకు వ్యతిరేకమగు జవాబు కాద తక్కిన భాగము లకు ఆవకాశము లేదు.

తరువాత స్పృహగారు హిందూదేశ కార్యదర్శి గారి నడిగిరి:- హిందూదేశ కార్యదర్శిగారే ఆగ్రంథమును బహిష్కరింప బానుకొనునెడల ఏ కారణము వలన ఎట్టి అధికారముతో అట్టి ఉత్తరపు నిచ్చిరి. హిందూదేశ కార్యదర్శిగారి గ్రంథమును వ్యాపింపనియవలదని చెప్పిన యెడల, హిందూదేశమునకు సంబంధించిన పుస్తకమును ఆంగ్ల దేశమున అమ్మకుండ చేయుటకు హిందూదేశ కార్యదర్శిగారి కెట్టి అధికారము గలదు?

చారలన్య రాబర్ట్సుగారు:- హిందూదేశ కార్యదర్శి గారు గ్రంథ ప్రచారకుల కట్టి నిర్బంధముల నెమియు చెప్పి యుండలేదు.

బహుశః ఆయుత్తమపు అధికారరీతిని గాక ఈయబడి నందువలననే పార్లమెంటుసభలో నట్టి ప్రతినిధిత్వముల నిచ్చుటకు వీలుగలిగినది:- బొంబాయి క్రానికల్.

రష్యావారి ప్రకటనము.

లండను, నవంబరు 20:-కింపోలంగు ప్రాంతమున శత్రువుల ప్రయత్నములు విఫలమైనవి. ఆల్బెర్ట్ ప్రాంతమున నుమె నియావారు తరమునకు వెళ్లి నూరుమందిని పట్టుకొనిరి. కొంత రుడముకు దిగువన శత్రువులను తరిమితిమి. జాయలులోయలో శత్రుసేన హెచ్చుగానుండుటచే రుమేనియావారు వెనుకకు పోవుచున్నారు.

ఇటలీవారి ప్రకటనము.

లండను, నవంబరు 21:- మొనాస్టరు నాక్రమించుటలో ఇటలీ సేనగూడ తొడ్డుదెడిది. బాబాకొండల కుడిదిల్లీన 200 మందిని ఇటలీవారు పట్టుకొనిరి.



భేదము లేదనియును హైందవుల యాత్మగౌరవమున కీవద్దతిని నిర్మూలముచేయుట యవసరమనియును సామాజ్యశాసనసభయందు తీర్మానమునుపాదించెను. కాని అధికారవర్గము ప్రతికూలముగటవలన తీర్మానము సమ్మతిని బడయలేదు. తదనంతరము పాలకులు మాజీలు చిమ్మనూలు గార్ల నీ విషయమును విమర్శించమని నియమించిరి. ఆంధ్రానుగా రీ విషయమును స్వయముగ వలసదేశములకు బోయి చూచివచ్చిరి. ఈ పద్ధతి వలన ఉనివాండ్రకు దురవస్థ వాటిల్లుచున్నదని వారి స్థితిని చూచినవారు నిశ్చితాభిప్రాయమును తెలిపిరి. ఆ యభిప్రాయములను సామాజ్య పరిపాలకులు రాష్ట్రీయ పరిపాలకుల కంపిరి. సంయుక్తరాష్ట్రములు, మధ్యరాష్ట్రములు, చెన్నపురి రాష్ట్రము బంధకపద్ధతిని రద్దుచేయుట ధర్మమని యభిప్రాయములను తెలిపినవి. వలస దేశములకు ఉనివాండ్ర రాష్ట్రములనుండియే పోవుచున్నారు. కాన వారియభిప్రాయము లాదరణీయములు. అస్సాము రాష్ట్రము బంధకపద్ధతిని మాని రాజ్యసంరక్షిత పద్ధతి నవలంబించుట ధర్మమని యభిప్రాయమును తెలిపిరది. జనరంజకుడైన హిందూ ప్రభువు బంధకపద్ధతిని రద్దుచేయుట ధర్మమని ప్రకటించెను. సామాజ్యపరిపాలకు లీయభిప్రాయములతో నేకీభవించుచు బంధక పద్ధతిని రద్దుచేయుట ధర్మమని హిందూదేశపు మంత్రులకి శ్రుతపరచ నిశ్చయించిరి.

కాని బంధకపద్ధతి నొకసారి నిర్మూలముచేయుట సాధ్యముగాదనియును నిర్మూలముచేసినను కూలీలను వందించుటకు సాధనములు గలవనియును యుద్ధాంతమునందు వలసరాజ్యములతో సంప్రతించి ఈవిషయము నిర్ణయింపదగినదనియును ప్రస్తుతము సర్కారి పద్ధతి నవలంబించుట యుచితమనియును పాలకులు వారి అభిప్రాయమును తెలిపిరి. సర్కారిపద్ధతి నవలంబించుటవలనను కూలీలకు కొంతస్వేచ్ఛగలుగును. ఆకవాండ్రంఖ్య యధికము గాగలదు. మరికొన్ని సదుపాయములు గలుగవచ్చును. కాని కూలీవాండ్రు నిర్ణీతమైన కాలము వలసదేశములం దేభూస్వామ్యక్రిందనో పని జేయవలసియుండుదు. కాని ఇప్పటివలెనే పరిక్షలు రాకపోకలు పాలకాధికారపరిక్షకు బోయియుండును. వలసరాజ్యములకు కూలీవాండ్రు సమకూర్చుట హిందూదేశపరిపాలకుల విధిగాదని పాలకులు నిర్ణయించియును సర్కారిపద్ధతిని నవలంబించుట ధర్మమని పాలకు లేల నిర్ణయించిరో తెలియకున్నది. స్వచ్ఛంద గమనాగమనములు ధర్మానుకూల మనియును ప్రస్తుత మా ప్రతివ్యాపించుచున్నదనియును పాలకు లభిప్రాయపడియును సర్కారి పద్ధతిని స్థాపించుటకై ప్రయత్నించుట దుర్బోధ్యమగుచున్నది. కూలీవాండ్రే భాద్యమును దౌర్జన్యమును నవమానమును లేకను స్వదేశమునందు మానమునకు పదియైదురూప్యములను సులభముగ గడించుచున్నారు. పరిదేశముల కధికమైనలాభమును బడయుటకు బోవుచున్నారు. కాని ఇబ్బందులపాలగుటకు పోవుటలేదు. పాశ్చాత్యులు భరతఖండమునం దెటులు స్వేచ్ఛగ బ్రవేశించుచున్నారో ఆరీతినే వలస రాజ్యములయందు కూలీవాండ్రకును నితరులకును ప్రవేశముండవలయును. వలస రాజ్యములలోని భూస్వాముల కవసరమైన యాపద్ధతిని వారు కూలీవాండ్రునే నేర్పాటుచేసికొనవలయును. లేకున్న మానుకొనవలయును. కష్టము లొకరివంతును ఫలమొకరివంతును నగుట ధర్మవిరుద్ధము. సామాజ్య పరిపాలకులు నిర్ణయించినరీతిని బంధకమైన కూలీపద్ధతిని సాధ్యమైనంత లెస్సలో సంపూర్ణముగ నిర్మూలము చేయుట నీతియుతము, ధర్మము. హైందవ ప్రజల

యాత్మ గౌరవమునకును ప్రత్యభిజ్ఞానమునకును బ్రతిఘ సామాజ్య పౌరసత్త్వస్వభాగమునకును నీవద్దతి ప్రతికూలముగాన దానిని సంపూర్ణముగ రూపుమాపుటకై పాలకులు ప్రజలు ఏమరక పాటుపడుట సమంజసము. భారతీయుల గౌరవసంరక్షణమునకై తమ యధికారమును వినియోగించిన శ్రీమెమ్మసభ ప్రభువు భారతీయుల కృతజ్ఞతకు వాత్తులు.

### ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభ

ఆంధ్రదేశమునం దుదయించిన ప్రబోధమునకు వివిధములైన గణా సమాజములు సేవాసంఘములు నిదర్శకములు. ప్రతిపదజ్ఞుల కేదో విధమున కేవల జేయవలయును సంకల్పము గలుగుచున్నది. గతించిన శనివాస రంబునందు కొత్తూరు నందు గూడిన "ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభ" భాసా సేవకు జేయుటకై సమాజము మొదలి. కొత్తూరునందు గీర్వాణ పాఠశాలను స్థాపించిన తల్లాప్రగడ సూర్యనారాయణ రావుగారే ఈసభా స్థాపనమునకును గారకులు. వారి నిరంతరోద్యోగము వలనను రెండు ప్రయత్నములును సఫలములైనవి. గీర్వాణపాఠశాలను నారపుర్యారావు జమీందారుగా రుప్రకమణమునకు దెచ్చిరి. సారస్వత మహాసభకు సుప్రసిద్ధ జేశభక్తులు రావు బహద్దరు వీరేశలింగము పంతులుగారాహ్వన సంఘాధిపత్యమును పోలవరం జమీందారు కే. ఆర్. వి. కృష్ణారావు గారు సభాధిపత్యమును వహించిరి. వీరేశలింగముపంతులు గారాంధ్రుల ప్రాచీనాస్మర్యమును ప్రశంసించిరి. జేశభక్తుల భాసాభివృద్ధి వలననే సాధ్యమనియును భాసాభివృద్ధికి విజ్ఞాన ప్రదములైన గ్రంథములు సాధనములనియును, గ్రంథములు నకల జనులకు దెలియునటులు వ్రాయబడవలయుననియును గ్రాంథిక భావదేశమున కంతకును ప్రమాణభాషగ నుండవలయుననియును తెలిపియుండిరి. గ్రాంథికభాషయందు గ్రంథములను వ్రాసినలాభము కలుగునుగాని వాదమువలన లాభముగలుగదని పంతులుగారు చేసిన హితబోధ ఆదరణీయము. సభాధ్యక్షుని యుపన్యాసమును పదవారు నిర్ణయించిన తీర్మానములను జూచినగాని సభోదేశములను విమర్శించుట కవకాశము లేదు. ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభయందు యథాశక్తిని జేశసేవకు భాసా సేవకు జేసి ధన్యవాదములను బడయుటకు భగవంతు డనుగ్రహించు గాత!

### విష్ణునారాయణధర్మ వియోగము.

పండిత విష్ణునారాయణధర్మని యకాలమరణమువలన భారతమాత కొక ప్రాయశ్చిత వియోగము గలిగినది. విష్ణునారాయణధర్మకు సంయుక్తరాష్ట్రములందలి సుప్రసిద్ధ వ్యాయామాలు, జేశభిమానులు, స్వాతంత్ర్య ప్రయులు. హైందవ జేశభక్తులు, కాంక్షించెడి జాతీయ మహాసభకు 1911 వ సంవత్సరమునం దధ్యక్షతన వహించిరి. సంయుక్తరాష్ట్రముల కానన సభయందును, సామాజ్య శాసన సభయందును సభ్యత్వమును వహించి జేశసేవకు జేసిరి. రాబోవు జాతీయ మహాసభకు సన్మార సభాధ్యక్షుడుగ నెన్నుకొనబడిరి. కాని అనారోగ్యమువలనను నా పదవిని వదలుకొనిరి. విష్ణునారాయణధర్మని యకాలమరణమువలన జేశసేవక బృందమునకు కొరత ఏర్పడినది. నాగాయణధర్మని గంభీరభావములు చుట్ట సంభాషణములు స్వతంత్ర స్వభావము జాతీయ సేవకులకు చిరకాలము సంస్మరణీయములై యుండగలవు. నారాయణధర్మకు 52 ఏటను పరలోకమున కేగుట విద్యామంతుల యకాలమరణమునకు నిదర్శకము. కృష్ణస్వామయ్యగారికై, నాగాయణధర్మకు మొదలగు జేశభక్తులు 50 ఏండ్ల ప్రాయముకన్నే గలిచిరి. పాశ్చాత్యజేశములందు 70 ఏండ్లవారు మహాపంతులై కార్యమును నిర్వహించుచున్నారు. మన ఈ దౌర్భాగ్య దశను తొలగించుట మహాయుల నస్వేషించుట జేశసేవకును గోరువానలకు ప్రథమ కర్తవ్యము.

### మామిడాడ గ్రామమునందొక హత్య.

ఆంధ్రదేశమునందు కొత్తూరు జిల్లావిరెడ్డిగారికేసు దిగంత వ్యాప్తము. అలీ సామాన్య కుటుంబమునందలి విద్యాసంపద శిశుండియును లక్ష్మీప్రసాదమును బడసి క్లిష్ట గడించెను. ఆయన యచికాలమున పరలోకమున కేగెను. వారి మేనల్లుడును అల్లుడును నగు కత్రి నూరయ్యరెడ్డిగారిని నొక దుర్భాగ్యుడు లోగడి శనివాసము రాత్రి గొల్లలమామిడాడ గ్రామమున కత్తితో నరికి చంపెనను వాస్తవ తెలియుచున్నది. నూరయ్యరెడ్డిగారు జేశభిమాన పరాయణులు. ప్రాజ్ఞులు. గోనావరి మండల సభయందు సభ్యులుగనుండిరి. కాకినాడ తాలూకాభార్యకు సభ్యులుగనుండిరి. నీటి పారుదల పంచాయతీ సభ యెటుటను కుండుతూలలోని ఇబ్బందులను నిర్మూలముగ తెలిపుచున్నది. ప్రజాహిత జీవనమునకు సంబంధించిన విషయములందు ప్రమేయమును గల్గించుకొని పాటుపడుచుండెడివారు. వారియకాల ఘోరమరణమునకు చింతించు చున్నాము

**సా ని క వార్తలు**  
(0)  
జరుగబోవు సంగతులు.  
నవంబరు 23 గురువారము  
మ. వి. కాన్స్ కేషను సా. 4½ గం.

**ప్రయాణములు:**— నిన్నటి దినమున రాయనగరము రాజుగారు, గా. రావుబహద్దరు రామచంద్రరావుగారు, గా. ఎ. ఎస్. కృష్ణారావుగారు మదరాసునకు వచ్చిరి.

**ఉద్యోగ సమాచారములు:**— రావుబహద్దరు డబ్బు. ఎల్. వేంకటరామయ్యగారు రాయనగరము నుండి నెల్లూరుజిల్లా సెషన్సుజడ్జిగా మార్పబడిరి. రావుబహద్దరు కంజీవరము కృష్ణస్వామిరావుగారు నెల్లూరునుండి దక్షిణ కన్నడమునకు మార్పబడిరి.

**పోరుసేవను గడవిడ:**— వేంకటరెడ్డి రెచ్చిన కేసునందును, పోలీసువారు తెచ్చిన కేసునందును ఎవరెవరిమైనములు న్యాయాధికారిచే స్థాపించబడినవియు నిన్న తెలియజేసితిమి. క్షుణ్ణవిధించుటకు పూర్వము జరుగవలయు లిఖితు విచారణ రాబోవు సోమవారమునాడు జరుపబడును.

**జలతారు నస్తుప్రదర్శనము:**— విక్టోరియా క్లబ్బు కలు ఇన్స్టిట్యూటువద్ద జరుగుచున్న ఈప్రదర్శనము కనురమ్యముగా నున్నది. కేవలదినము మధ్యాహ్నము 2 గంటల నుండి 5 గంటలవరకు ఘోషాస్త్రీలు ప్రదర్శనమును జూచుటకు తగిన యేర్పాటులు చేయబడినవి.

**స్వపరిపాలన భాండాగారము:**— ఎల్. గుప్తాగారు స్వపరిపాలన సంఘమువారి కనేక ఆంక్షలుపుస్తకములను తెలుగు పుస్తకములు నిచ్చిరి. జార్జిటౌనులో నుచితముగానుండు నొక మందిరమున రాబోవు వారములో జులూలో నీపుస్తకములతో చురియొక భాండాగారము స్థాపింపబడును. ఆంక్షలుపుస్తకములు విశేషముగా రాజకీయము లగుటజేసి చదువరులకు విశేషమోహకరములుగ నుండునలవు. తెలుగు పుస్తకము లాంధ్రుల మహాయోగింప గలవు.

**భారతీయ క్రైస్తవ సంఘము:**— సంఘము యొక్క శ్రీయువశాఖవారు నిన్నటి సాయంకాలము చింతాద్రిపేట స్వామినాథము మెమోరియలుమందిరమున ఆనంద మేజిస్ట్రేటుగారును, మ్యాన్సిఫరుకమిషనరునగు రావుసాహెబు సి. రామానుజము చెట్టిగారి కొక విజ్ఞాపన పత్రిక నిచ్చుట కొక సభ జేసిరి. కాన్స్టాబుల్ సానిగారు సభాధిపత్యమును వహించిరి. చెన్నపురి ఆర్చిబిషపు, విద్యాశాఖాధికారి స్టోనుగారు మొదలగువారు లనేకులు సభకు విచ్చేసిరి. భారతీయ విద్యాధిగులలో నిచ్చుట సి. పి. పట్టపర్తికు జరుపుకొను నిమిత్తము నెలకు రూ. 25 ల చొప్పున నాల్గు సంవత్సరములవరకు విద్యాధి నేతనముల నిచ్చునుంటుకు చెట్టిగారింతయు ప్రశంసనీయులని కాన్స్టాబుల్ సానిగారు పలికిరి. చెట్టిగారి సానుభూతి నింక నామె యనేకవిధములు బొగడెను. విచ్చుట అధ్యక్షక వంద నములతో సభ ముగింపబడెను.

### చెన్నపురి నగరపారిశుధ్య సంఘము.

సంఘాధ్యక్షులు, జె. సి. మేనారిగారి యాసమాన్యము క్రింద సంఘమువారి సాధారణ మాససభ నిన్నటి సాయంకాలమున జరిగెను. 23 కమిషనరులు సభకు విచ్చేసిరి.

విశేషముగా స్థాయిసంఘమువారు వచ్చింప గోరిన యంతములే విచారించ బడెను. 1916-17 వ సంవత్సరమునకు దీపముల మహాయోగిందు జపానతీల నిమిత్తము రూ. 14,784 మొత్త మంగీకరింప బడినది. నీటి పనుల నిమిత్తము అసిస్టెంటు ఇంజనీయరు హెన్రీమాను గారికి రూ. 50 ల ప్రోమోషనిచ్చి రూ. 600 ల జీతముగూడ నది 12 నెలలుంటుట కనుమతించబడినది. వగరము నందలి శ్రీల ఆరోగ్యము జూదు నిమిత్తము తగిన శీతము నిచ్చి నదో అసిస్టెంటు గవ్వను తగలి భారతీయ శ్రీలను నలుగురను నియమింప వలయునను ఉపసాధనము రాగా దొరకనమువారిచే వారి తిరుముకు గురించు నెలల నలులనే జేయవచ్చునని తీర్మానింప బడినది. ఎన్న నేడు, వెపరల నుండి పాచరు మిల్సుగోడ్డు నమోదమున నుండు క్రైకోకోగోగుల కొరగా కొంతకాలము చును క్రూములండ్లు పండించుట కాజ్ఞ చేయబడెను.

# ఐరోపా మహా సంక్రమము

## సరోనికారంగము—ఆబిడా లొంగుటకు సిద్ధముగ నుండుట

లండనులో అగ్ని ప్రమాదము

0000000000000000

బెల్జియనుల ప్రవాసము—దారుణాపత్తి

యూరోపులో శాంతి—మంచ విస్తారముగ పడుట

విప్లవారాజ్య ధారుణి మరణము.

(రైలు రు ఏ జి స్సీ.)

### ఇంగ్లాండు

#### యూరపునందు శీతకాలము

లండను, నవంబరు 19.—మంచ సాధారణముగా పడుచున్నది. నేలకంటే 3 అడుగుల నుండముగ మంచుగడ్డలు గలవు. శరీరీయందు కలుగుచున్న మంచుగడ్డలతో నిండియున్నది. స్థానమునందును మంచు విశేషముగా పడుచున్నది. బాల్కనరంగమునందు మంచు యుద్ధమున కాటంకము నిచ్చుచున్నది.

#### లండనునందు అగ్నిప్రమాదము.

లండను, నవంబరు 18.—నెంటు పొల్సు చర్చిదొడ్డి ప్రాంతమున నా రుక్కోటు కంపెనీవారి స్టాఫ్ఫు కర్మాగారము నకు నిన్నటిరాత్రి నిప్పుంటుకొనినది. చీకటి దట్టముగానుండుటచే చల్లార్చువారలకు కొంచెము కష్టమయ్యెను గాని అగ్నిని తగ్గించుటకు లాఠాంతమున వెల్లింపబడుటచే కొంత యుపయోగము గలిగెను. ఈ అగ్నివిమాచి ఇంకొక శత్రుజన్మిన నేల గూల్చబడినది అనేకులు నగరపు పశ్చిమభాగము నుండి వెంట్రులులపై వచ్చిరి.

#### ముంచబడిన స్త్రీమరులు

లండను, నవంబరు 20.—“లేడీ కార్పొరేషన్” “వాస్కో” అను ఆంగ్లేజీమరులు “సాన్నికోలా” అను పోర్చుగీసు స్త్రీమరులు, “లీలా” అను ఓటల్లీమరులు ముంచివేయబడినవి.

### ఫ్రాన్సు

#### అంకరునదిపై యుద్ధము.

లండను, నవంబరు 19.—సోమరంగముననున్న రైటు గు విశేషము డిల్లీ వ్రాయుచున్నాడు. నిన్నటిదినము జరిగిన యుద్ధము అతినియోధముగా జరిగినది. అంకరునదికి దక్షిణమున క్రీటిహువారు వారి కొంతదూరము ముందునకు బోయిరి. 5 నెల గలముల నే నాముఖములో 500 గలములు ముందునకు బోయి మేము గ్రాండ్కోట్ గ్రామదరిగములను గమిపించితిమి. ఆక్రంద బాంబుల యుద్ధ వత్తిప్రముగా జరుగుచున్నది. పంక్తి వడివైపున యుద్ధమునందు మేము విచారముంటుకు నక్షణముననున్న ఉన్నతప్రజేశము నాక్రమించుకొంటిమి, ఆక్రందముండి మేము నేగుదళమువారిని గ్రామమువద్దకు బంపితిమి. అంకరునది కుర్తమున మేము పురోగమము సలిపితిమి. దక్షిణమునం దింకకత 600 మంది ఖయివీలు పట్టునడిచి.

#### యద్ధరంగమున కాలమానము.

లండను, నవంబరు 18.—యద్ధరంగమున కాల చలిగా మున్నదినియు, మోర్సుగాలి తీవ్రముగా వీచుచున్నదినియు, రాత్రిమందు పొగరంపు దట్టముగా పడుచున్నదినియు యద్ధరంగమునండి క్షిణికులు వ్రాయుచున్నారు.

#### పరాసు వైమానికుడు.

పారిస్, నవంబరు 18.—విశేషముగా బాంబులు వేయుట ప్రాణిణ్యమును బోషాపు అను పరాసు వైమానికుడు ఏ సెన పురుషులపై బాంబులను వర్షించెను.

### ఇటలీ

#### పరాసు యుద్ధము

రోమ్, నవంబరు 20.—పరాసు యుద్ధమున ఇటలీ రంగమునకు బోయెను. వారు ఇటలీ ముఖ్యపరియోద్ధ అతిక్షగా నుండెను. మర్కతులందరును విందుకు వచ్చిరి. ఇటలీ ఫ్రాన్సు బ్రాత్మత్వమును గూర్చియు, విజయమున నమ్మకమును గూర్చియు డివన్యాసములు జరిగెను.

#### హాలండు

#### డచ్చినారి స్త్రీమరు నిలిపివేయబడుట.

రాటర్డామ్, నవంబరు 18.—“వోసింగ్స్ రీకెట్టిన్” అను డచ్చివారి స్త్రీమరులు జర్మనులు ఆన్వేషకువద్ద నిలిపివేసిరి. దానిలోనున్న నట్టి డచ్చిలు నిషేధింపబడినవని జర్మనులను చున్నారు. ఒక బ్రిటిషువారి సంచిని దాచియుంచిన మువ్వరిని అధికారులు విచారించుచున్నారు. తక్కిన నావికులందరును హాలండుకు పంపివేయబడిరి. ఆస్ట్రీయలోని టపాలను డెల్లి నుకు పంపివేయుదురు.

#### పోలండు

#### నూతన పోలండు రాజ్యము.

రోమ్, నవంబరు 18.—పోపు ఫ్రభుత్వమును, తటస్థచేత ఫ్రభుత్వమును, నూతన పోలండు రాజ్యము నంగీకరింపకుండుటకు తీర్మానించెను.

#### నూతన పోలండురాజ్య సేన

ఆంస్టర్డామ్, నవంబరు 18.—నూతన పోలండురాజ్య సేన కెయిజరు సర్వాధికారులు, కెయిజరువద్ద తమ సేవకత్వమును ప్రకటించుచు, ప్రమాణము చేయవలెనని లాడ్జువద్ద ప్రకటించబడిన ఒక జర్మనుపత్రిక నడుపుచున్నది.

### ఈజిప్టు

#### ఈజిప్టు రంగము.

లండను, నవంబరు 19.—నిన్నటి యుద్ధమున మన వాయువిమానములు మహా అను స్థానమువద్ద శత్రు వికిరముల వైబాంబులను ప్రయోగించి 800 పాండ్ల బరువుగల సేలును గుండ్లను వేసెననియు, మన విమానములు మరక్షితముగా తిరిగివచ్చిన వనియు ఈజిప్టునండి తెలియ వచ్చినది.

### బాల్కను

#### శత్రు ఖరంగులు.

బుఖారెస్టు, నవంబరు 18.—టర్కూచునద్ద శత్రువురోగమమునకు కారణము జర్మనుఖరంగుల ఆధిక్యమే నని రొమేనియనులు ప్రకటించిరి.

#### సెర్వియను విజయము.

సెలోనికా, నవంబరు 20.—సెర్వియను లిట్లు ప్రకటించిరి.—కెర్నారంగమున సెర్వియనులు మహా విజయముల సంధిరి. శత్రువులు చెల్లాచెదలై ప్రిలెస్ వైపునకు వెనుకకు పోయిరి. సెర్వియనులు గ్రునిస్టా, డ్రినిక్, జరటోక్ అను గ్రామములను 1878 వ కొండను పట్టుకొనిరి. ఖైదీ లనేకులు పట్టునడిచిరి. సామగ్రియు విశేషముగా దొరకెను. సెర్వియనులు శత్రువులను వెంబడించు చున్నారు.

#### మొనాస్టరు మిత్రమండలివశమగుట.

రోమ్, నవంబరు 20.—మొనాస్టరు మిత్రమండలి వశమగుట అతిప్రాముఖ్యమైన విషయమని ఇటలీపత్రికలు వ్రాయుచున్నవి. ఈవిషయము బాల్కనులకును, రొమేనియాకును చాల సాహాయ్యము నిచ్చును. మిత్రమండలి వార్తా పత్రిక లన్నియు స్త్రీమారంగమున మిత్రమండలి పరాక్రమమును బొగడి వ్రాయుచు బల్గేరియనులు నానాటికి బలమునుగోల్పి పురుషావని వ్రాయుచున్నవి.

#### మొనాస్టరు యుద్ధము

లండను, నవంబరు 19.—మెసిడోనియానందలి పరాసు విశేషము 17-వ తేదీని ఇట్లు వ్రాసెను.—1912-వ సం॥మున సెర్వియావారు తురుష్కుల వద్దనుండి మొనాస్టరును ఆక్రమించుకొనిన దినము నవంబరు 19-వ తేదీయే. వారు మరల ఈనెల 19-వ తేదీనే మొనాస్టరు నాక్రమించగలుగుదురు గాన నా దినము వర్షం తిరిగి నము కాగలదు. పర్వతముల మీద మంచు నందును, వర్షము నందును, అను ను నందును యుద్ధము జరిగినది. ప్రతిచోటను చలి అమితముగా నుండెను. విజయ మిత్రమండలివారు శత్రువులపై ఆకస్మికముగా బడి వారిని 6 మైళ్లదూరము వెనుకకు నెట్టిరి. సెర్వియనులు పరాసుఖరంగుల సాహాయ్యమున 10 దినములు ఎడతెగక అనన్యమందు సలిపి బల్గేరియనుల ననేకస్థానముల నుండి పాఠిదోలిరి. శత్రువులకు సేనాసహాయము విశేషముగా వచ్చి వారు తలపడిరి. కాని ప్రయోజనము గలుగలేదు. సెర్వియనులు శత్రువులను వెంబడించి విరామము నీయక తిణ్ణముచున్నారు. కెర్నానది యెడమగట్టున పరాసు సెర్వియను విజయము కెనాలీని దృఢపఱచెను. అక్కడ కంధకములును, బురదనెలలును, విద్యుత్తంత్రులు నున్నందున ఎదురున ముట్టడి సలుపుట కష్టము.

#### బ్రిటిషు విమానములు బల్గేరియాపైని గుండ్లను వదలుట.

లండను, నవంబరు 20.—ఈ నెల 18 వ తేదీని బ్రిటిషు విమానములు బల్గేరియా సముద్రతీరమునకుపోయి కారన్టీ ప్రవిష్టా సెనులటసులపైని గుండ్లను వదిలి నష్టము కలిగించెను.

#### సెర్నా యొద్ద మిత్రమండలి విజయము

పారిసు, నవంబరు 20.—పశ్చిమమున విశేషములు లేవు. ఈనెల 10 వ తేదీనుండి సెర్నానదిమీదల ప్రెస్నా సరస్సువరకును జరుగుచున్న పోరున మిత్రమండలికి సంపూర్ణమగు విజయముకలిగినది. నిన్ను మొనాస్టరును కాపాడుచున్న జర్మను బల్గరు సేనను మిత్రమండలివారు చుట్టువేసిరి. సెర్వియావారి యవస్థమందుననే శత్రువు లచటనుండి పోయిరి. పరాసు ఆశ్చికదళము శత్రువుల వెనుకసేన వెనువెంటనే నగరమున ప్రవేశించెను. పరాసు రష్యా పవారిదళమువారి ననుసరించెను. మొనాస్టరు కుర్తరమున విరతిలేకుండ మేము శత్రువులను తీరుచుచున్నాము. 600 మందిని చాల సామగ్రిలను మేము పట్టుకొంటిమి.

#### మెసపొటేనియా

#### మెసపొటేనియా రంగము.

లండను, నవంబరు 19.—బ్రిటిషు వాయు విమానములు ఎరెయికోవద్ద తురుష్కు శత్రుమునిదను, కుటర్ అహారావద్ద శత్రు విమానస్థానము మీదను బాంబులను వర్షించినవని మెసపొటేనియానుండి తెలుపబడినది.

### జర్మనీ

#### జర్మను రైలుమార్గములు.

లండను, నవంబరు 18.—జర్మను రైలువేలమీద సేనలను, యుద్ధోపకరణములను భోజనసామగ్రిని వంపుచున్నందున ఆరైలువేలపై ఇతర వ్యాపారము మాడుదినములవఱకుని లిక్కివేయబడినదని తెలియచున్నది.

#### జర్మనుల ప్రకటనము

లండను, నవంబరు 19.—అంకరునది యొద్దకు ఆంగ్ల ఆశ్చిక సేన వచ్చినదనియు, సిరికి ఆగ్నేయమునను దక్షిణమున మరకొన్ని ప్రదేశములందును తాము వెనుకకు నెట్టివేయబడితిమనియు మొనాస్టరును వదలివేసితిమనియు జర్మను లొప్పుకొనిరి.

#### “బ్రస్సెల్సు” అను స్త్రీమరు

లండను, నవంబరు 18.—శ్రీబ్రహ్మవద్దను “బ్రస్సెల్సు” అను పేర్దస్త్రీమరును విమానస్థానముగా నేర్పఱచిరి.



# THE GREAT WAR.

## SALONIKA FRONT: OCHRIDA MENACED.

## Fire in London: A Warehouse Guttred.

## Deportation of Belgians: Heartrending Scenes.

## WINTER IN EUROPE: HEAVY FALL OF SNOW.

[Reuter's Agency.]

### BRITISH FRONT.

#### German Official Statement.

##### Ancre Victory.

LONDON, November 19.

A German official statement mentions the appearance of English cavalry on the Ancre and admits that the Germans have been pressed back south-east of Serre and at Grandcourt and at a few points southward. The Communiqué also acknowledges evacuation of Monastir.

### FRENCH FRONT.

#### A Most Spirited Attack.

##### Valuable British Gains on the Ancre.

LONDON, November 20.

Reuter correspondent at Head-quarters on the Somme says:—Yesterday's attack was most spirited and gave further valuable gains south of the Ancre. On a front of five-thousand yards we advanced to a mean depth of five-hundred yards, and penetrated the western outskirts of Grand-Court, where bomb fighting is proceeding. On the extreme right of the main line, our attack captured high ground due south of Miramont from which patrols were pushed further forward towards the village. We captured prisoners. North of the Ancre a corresponding advance was made. Already six-hundred prisoners have been taken in the southern attack.

#### Bitter Weather at the Front.

LONDON, November 19.

Correspondents at Head-quarters says:—The weather is very cold. There is a keen east wind, with frost at night.

#### French Aviator Bombs Essen.

PARIS.—The aviator Beauchamps, the longdistance specialist, has lately bombed Essen.

### EASTERN FRONT.

#### Winter in Europe.

##### Heavy Snowfalls.

LONDON, November 20.

Snow is general. There are drifts three feet deep in Wales, and trains in Germany are snow bound. There has also been a heavy fall of snow in Florence. Snow is hindering operations in the Balkans.

#### Huge Ware-House Guttred.

##### Great Fire in City of London.

LONDON, November 20.

The huge ware house of Stafford, Northcote and Co. in St. Paul's Churchyard was gutted by fire last night; searchlights were played on the flames, assisting the firemen who were hampered by the darkness. Thousands of persons motored from the West End thinking that the glare meant that another Zeppelin had been brought down.

#### Steamers Sunk.

LONDON, November 20.

The following steamers have been sunk:—  
British.—"Lady Carrington and Vasco."  
Portuguese.—"Sannicola."  
Italian.—"Lela."

### THE BALKANS.

#### Great Conflagrations & Explosions.

LONDON, November 20.

Great conflagrations were observed at Monastir and violent explosions were heard. The Allies entered the town on Sunday.

#### The Advance on Monastir.

##### Resolute Serbian Offensive Described.

LONDON, November 20.

Reuter's correspondent, with the French Head-quarters in Macedonia, wiring on 17th inst., predicting the imminence of further success, pointed out that the 19th would be the anniversary of the Serbian capture of Monastir from the Turks in 1912. Fighting was conducted in rain, sleet, and mud in the plains and in sleet, snow and slush in the mountains. Everywhere was bitter damp and numbing cold. Nevertheless, the Allies attacked with great dash, driving back the enemy six miles. The Serbians, supported by the French guns and infantry, were most successful, pushing an unceasing offensive for ten days and dislodging

the Bulgarians from a series of positions. The enemy was considerably reinforced and counter-attacked, but only obtained momentary relief, the Serbians acting most resolutely and allowing the enemy no rest once they were running. It was the Franco-Serbian successes on the left bank of the Cerna which made Kenali untenable. It was invulnerable to a frontal attack being protected by entanglements concealed in guillies, deep narrow trenches, and elaborate dug-outs and fronted by boggy ground.

#### Serbian Capture Villages and Hill.

##### Many Prisoners & Much Booty Taken.

LONDON, November 20.

SALONIKA.—A Serbian communiqué says:—The Serbians achieved fresh victories on Saturday in the Cerna region, the enemy retreating in disorder towards Prilep. The Serbians captured the villages of Grunista, Brnik, and Jaratok and Hill No. 1,378. Numerous prisoners and much booty were taken. The Serbians continue their pursuit.

#### British Planes Bombard Bulgarian

##### Coast.

LONDON, November 20.

The Admiralty announces that the British bi-planes and aeroplanes on November 18th reached the Bulgarian coast and successfully bombarded Karjani, Pravista and Senutos.

#### Allied Victory on the Cerna.

##### Enemy Pursued Beyond Monastir.

PARIS.—A Communiqué says:—The Western front was relatively calm. The Battle, which has been proceeding since November 10th from the Cerna river to the Lake Prespa, has ended in complete Allied victory. Yesterday witnessed conclusion of vast enveloping movement of the Germans and Bulgars defending region of Monastir. It was the bold Serbian advance which forced the enemy to evacuate last positions before Monastir. The French cavalry entered the town of heels of the enemy's rearguard, and the French and Russian infantry followed. We pushed on North of Monastir and are pursuing the enemy without respite. We have taken over six hundred prisoners and considerable material.

#### Fall of Monastir.

##### The Italian Press Opinion.

LONDON, November 19.

ROME. Italian news papers regard the fall of Monastir as most important politically and also from a military point of view. It is bound profoundly to affect the Balkans, especially Rumania. The papers praise the British success on the Struma which proves with the French and Serbian victories that the Bulgarians are becoming weaker.

#### Bulgarian Lie Refuted.

##### Semi-Official Russian Statement.

PETROGRAD, November 20.

A semi-official statement denying the Bulgarian falsehood that the Russians and Rumanians have massacred the Bulgarian inhabitants of the Dobrudja, says:—Russia would not demean herself to avenge on a defenceless population the black treachery of the Bulgarian Government towards Bulgaria's invariable protector. Russia is firmly resolved to punish treacherous Bulgarian statesmen and to hold Bulgaria as a sovereign unit responsible for her unprecedented crime.

LONDON, November 20.

The fall of Monastir is the topic in clubs and newspapers. It is a heavy blow to the Bulgarians, representing the defeat of their main ambition to possess Macedonia and the failure of the Central Powers to support them, and marks, perhaps, the beginning of the end of German-Bulgarian coalition. It will undoubtedly relieve General von Falkenhayn's pressure on Rumania. The extraordinary bravery and skill of the Serbians warmly appreciated. Monastir is an important railway and road centre and is the key to the Monastir plain, where Allied cavalry will probably now be able to operate. The fall of the town seriously menaces Ochrida, a score of miles northwards, to which the Bulgarians attach extraordinary importance. They will probably reinforce the garrison, thereby weakening the forces against the Rumanians. It will now be more difficult for any Greeks to molest the Allies communications with the sea, and the Allies will now be able to undertake a more resolute offensive along the main railway ascending the Vardar, though their losses in the recent desperate fighting may necessitate a rest,

## TELEGRAMS.

### Fall of Monastir.

#### Ochrida Menaced.

LONDON, November 20.

A German communiqué acknowledges the evacuation of Monastir.

### ITALY.

#### The French War Minister in Italy.

ROME, November 20.

The French Minister of War, M. Rogues, has gone to the Italian front. Before leaving, he had lunch as guest of the Premier and Ministers and glowing speeches were made referring to the Franco-Italian fraternity in arms and confidence in the victory of the Allies.

#### Fighting in a Morass.

UDINE, November 20.

Incessant rainstorm have transformed the fighting region into a morass, and prisoners are so muddy that they look like moving masses of earth. They state that the Germans are gradually occupying Trieste.

#### Italian Communiqué.

LONDON, November 21.

An Italian communiqué says:—That the enemy attacked positions northward of the Mount Volkovjak on the Carso and occupied a trench, otherwise, the enemy were repulsed with heavy losses.

The Italians co-operated in the capture of Monastir, taking two-hundred prisoners on the eastern slopes of the Baba mountains.

### RUSSIA.

#### Russian Communiqué.

LONDON, November 20.

A Russian communiqué says:—That the enemy attacks in the region of Kimpodung were unsuccessful. The Rumanians advanced northward in the region of Albeht, taking one-hundred prisoners. The enemy attacks south of the Rothenturm pass were repelled. The Rumanians continue to retire in the Jail valley, owing to the pressure of superior forces.

### MESOPOTAMIA.

#### Operations in Mesopotamia.

LONDON, November 20.

An Official Message from Mesopotamia says:—British aeroplanes bombed a hostile gathering at Alam and an enemy aerodrome in the neighbourhood of Kut el Amara.

### AUSTRIA.

#### Regent of Austria-Hungary.

##### A Coming Proclamation.

LONDON, November 20.

AMSTERDAM.—The "Voicische Zeitung" states that on December 2nd, the anniversary of Franz Joseph's accession, a proclamation will be made appointing Archduke Carl Franz Joseph, Regent of Austria-Hungary.

### POLAND.

#### The New Polish Army.

##### To Swear Allegiance to the Kaiser.

LONDON, November 19.

AMSTERDAM.—A German paper "Lodz" stated that the new Polish army will be required to take the oath of allegiance to the Kaiser.

##### Date of Mobilisation.

BERLIN.—A telegram received in Amsterdam says:—Polish volunteers will begin to be called up on 22nd inst.

#### The New Polish Kingdom.

##### Neutral Attitude.

LONDON, November 20.

ROME.—It is stated that the Vatican and all neutrals have decided not to recognise the new Polish kingdom.

### ROUMANIA.

#### Superiority of Enemy Artillery.

LONDON, November 20.

BUKHAREST.—A semi-official statement says:—The retirement south of Iurgiu was due to the superiority of the enemy artillery.

### GERMANY.

#### The 'Brussels.'

LONDON, November 20.

The liner "Brussels" at Zeebrugge is being used as a flying base.

#### Pressure on German Railways.

LONDON, November 20.

The transport of trade goods on German railways has been suspended for three days, owing to the overwhelming pressure of the transport of provisions and war material.

#### German War Workers

AMSTERDAM, November 20.

General Ludendorff has written as follows to the Steel Manufacturers Association:—"Every working power now counts. I, therefore, endorse your view that young females must be made to work."

## TELEGRAMS.

### EGYPT.

#### British Air Raid on the Enemy Camp.

LONDON, November 20.  
An Official despatch from Egypt says that our aircraft surprised and attacked the enemy camp at Mahah yesterday morning and effectively dropped eight-hundred pounds of explosives. The machines returned.

### BELGIUM.

#### The Belgium Deportees.

##### Heart-rending Scenes.

LONDON, November 20.  
In an interview with the correspondent of the Chicago News, an American businessman describes the heart-rending deportation scenes in Belgium. The American Relief Commission has given hundred thousand Belgians protection certificates, but this is a small part of the total subject to impressment. He saw a long train of cattle trucks filled with deportees. Many resisted only to feel German bayonets. Women fought desperately for their menfolk and when the train was departing huge crowds of women and children ran on the line in front of the locomotive and threw themselves on the rails and clung there. Soldiers prised them loose with bayonets. Frenchmen from occupied provinces have now been forced to work in Belgium to replace deported Belgians.

### HOLLAND

#### Dutch Steamer Detained.

##### A Feeble Pretext.

LONDON, November 19.  
ROTTERDAM.—The Germans are detaining the steamer "Koningin-Regentes" at Ostend on the pretext that the empty barrels with which Dutch steamers are provided to prevent sinking if they are mined, are absolute contraband. Three of the Dutch crew will be tried for hiding a British courier's bag. The remainder of the crew have arrived in Holland. The steamer's mails will be sent to Berlin.

### UNITED STATES.

#### The "Deutschland's" Condition.

##### German Embassy Anxious.

LONDON, November 19.  
A telegram from New London Connecticut says:—Strict secrecy is being preserved regarding the "Deutschland's" condition. The German Embassy at Washington is frantically declaring that the Official Mail was important and that the cargo is urgently needed in Germany.

## INDIAN TELEGRAMS.

(FROM OUR OWN CORRESPONDENTS.)

(BY WIRE.)

### DELHI.

#### War Cables to the Viceroy.

DELHI, November 19.  
The following telegram, dated the 18th instant, has been received from the Secretary of State by H. E. the Viceroy:—

##### British Front.

The British extended their front to east from Bearcourt along the north bank of the Ancre. A strong enemy counter-attack forced the British to relinquish apart of the ground won east of Butte de Warlencourt. The number of prisoners taken since Monday last is 6190.

##### French Front.

Nothing important occurred in the French front.

##### Italian Front.

The Austrians, after being repulsed several times, succeeded in taking the trench on San Marco east of Gorizia.

##### Russian Front.

The Russians have repulsed an attack in the regions of Mount Kapul in the Carpathians and have captured several heights west of Kipoulounge in Bukovina.

##### Rumanian Front.

The Rumanians have repulsed heavy attacks in the predeal pass and Bragoslavele regions, but have had again to fall back on the Aluta and in the Juil Valley. They maintain their position at the important point of Arsova on the danube.

The Bulgarians attempts to recapture the lost position in front of Monastir have failed. The Serbians, since the 10th, captured 3900 prisoners including 1000 Germans. The British captured the villages of Barakli Prosonik and duml on the Struma front.

##### Air Raids.

Another successful air raid was made on the 17th on Ostend and Zeebrugge on the docks and shipping.

A French aviator dropped bombs on Munich station and after crossing the Alps eventually landed near Venice.

Hon. Sir Reginald Craddock, Home Member, has been granted extension till April next.

### ASSAM.

#### Gokhale's Portrait Unveiled.

##### Assam Chief Commissioner's Address.

CALCUTTA, November 21.  
The Chief Commissioner of Assam in unveiling the portrait of the late Mr. Gokhale at Gauhati said:—We the Britishers pride ourselves upon being what we call thorough in all we do and this is one of the chief reasons why we admired the late Mr. Gokhale. For whatever

## TELEGRAMS.

he undertook, he did with all his might and main not sparing himself in any way. Nothing was too big and nothing was too small for him, and though late Mr. Gokhale was a splendid fighter, in whatever cause he took up, he challenged admiration of his opponents by extremely candid and fair way in which he dealt with their arguments and contentions. His reasonableness was, in fact, a danger to his opponents, for he thereby disabled them and made them pay attention to what he had to say.

### CALCUTTA.

#### The Literary Historical Museum.

##### Lord Carmichael Lays Foundation-Stone.

CALCUTTA, November 20.  
This evening H. E. Lord Carmichael laid the foundation-stone of the Literary and Historical Museum to be established in memory of Late Mr. Ramesh Chandra Dutt. There was a large and distinguished gathering which included His Highness the Raja of Cochin, who is now here on a short visit. Proceedings began with a lecture by Mahamahopadhyaya Haraprasad Sastri on "Bengal and Bengalees". After dealing with the ancient history and character of the Bengalees, the lecturer said: "Since the commencement of the British rule, the Bengalees had been pioneers of western culture and modern ideas. Before Lord Carmichael came, the Bengalees were smarting under two grievances the partition of Bengal and the status of Lieutenant Governorship instead of Governorship. His Majesty on his visit to India ordered the reunion of Bengal and placed Bengal under the present Governor. The Bengalees were indebted to His Majesty for the excellent choice and were now prepared to move King-Emperor for continuation of the term of office of His Excellency.

Ex-Judge, Mr. Sarada Charan Mitra, in requesting His Excellency to lay the foundation-stones paid a tribute to the life and character of Romesh Chandra Dutt. He said that they were much indebted to His Highness the Gaekwar of Baroda who contributed Rs. 5000 towards Romesh Chandra Dutt's memorial.

His Excellency, in laying the foundation-stone, said that he was glad to have taken active part in raising the memorial to Romesh Chandra Dutt. He could imagine nothing more stirring than the beautiful stories of the Ramayana and the Mahabharata which were known to many thousands of western people only through Romesh Chandra's excellent metrical translations. He opened up there gems of literature of the east to ordinary readers in the west. But he did much more than this. He revealed to his own people the spiritual riches of ancient India. The building of which His Excellency had laid the foundation-stone would be repository of valuable collection of books and manuscripts study of which would help others to follow in Romesh Chandra Dutt's footsteps.

The Hon'ble Maharaja of Cossimbazar proposed a vote of thanks to the Governor.

##### Another Protest.

At a meeting of the Bengal Theosophical Society, Calcutta, held last evening a resolution was adopted protesting against the action of the Central Provinces Government in having excluded Mrs. Besant from the Central Provinces and Berar and thereby preventing her from presiding over the Theosophical Federation Amraoti. The Calcutta Theosophical lodge viewed with regret that the Chief Commissioner should have acted in a manner so as to undo the Government policy of religious neutrality and hurt the religious feelings of Theosophists. The lodge further pointed out that Local Authorities could have restrained Mrs. Besant from delivering any political speeches without preventing her from presiding over the Federation. The lodge prayed the viceroy to cancel that order of the Central Provinces Government as soon as possible.

### BOMBAY.

#### Bombay Senate Meeting.

BOMBAY, November 20.  
At the adjourned meeting of the Senate on Saturday consideration was given to the report of the Committee appointed by the Senate to report on the report of the Joint Examination Committee and on the Matriculation and School Final examinations generally. As there was a great divergence of views on the subject among the Fellows, a long discussion was expected; but it was unexpectedly cut short by the Hon'ble Mr. W. H. Sharp, Director of Public Instruction by explaining the attitude of the Bombay Government on the matter. He pointed out that under rules laid down by the Government of India regarding the general educational policy in this country, the Local Government could not recognise the Matriculation examination as a qualifying test for admission into the Government service, that the only test for the purpose was the School Final examination and that the conduct of this examination should be regarded as altogether outside the function of the University. He said, however, that the Government might consider the Joint Examination Board Scheme. In view of this explanation, consideration of the subject was dropped and it was resolved to refer to the Syndicate with instruction to correspond with Government on the whole subject.

#### Bombay Share Market.

BOMBAY, November 20.  
There was a week feeling in the market to-day and business passed at low rates consequent on bullish cotton tone. Fazulbhoys declined to Rs. 630. Crescents to Rs. 200. Currimbhoys were quiet at Rs. 317½. David's at Rs. 535. Standards declined to Rs. 1467½. Indore Malwas to Rs. 405. Pearls to Rs. 445. Centrals to Rs. 227½. ex-dividend Swadeshies to Rs. 1715. cumdividend, Madhowjis to Rs. 1555. Colaba land was quiet at Rs. 1345. Phoenix at Rs. 200. In Bank shares the Bank of Bombay was in demand at Rs. 1510, the Bank of India at Rs. 82. In miscellaneous shares Bombay Burmahs were quiet at Rs. 1050. Tata Iron and Steel ordinary, touching Rs. 300 closed at Rs. 310, deferred at Rs. 1070.

3½ per cent Government paper was quoted at Rs. 75-8, 4 per cent Terminable loan at Rs. 97-8, 4 per cent Conversion loan ex-Warrant at Rs. 90-8 and Warrant at Rs. 9-

## TELEGRAMS.

The Lucky bag in connection with the Great War Sale and Fete was opened yesterday evening by Lord and Lady Willingdon in the presence of a large and distinguished gathering.

### UNITED PROVINCES.

#### Congress Committee Meeting.

BENARES, November 20.  
At a Public meeting yesterday evening of the citizens of Benares at Vemchar Theatrical Hall the Hon'ble Pundit Gokaran Nath Ulara, the Chairman of the Reception Committee of the Congress, delivered a lecture in Hindi on the Congress and the work that lies before it. Speeches on Home Rule were also made. Delegates for Benares were chosen. A resolution, protesting the order of the Central Provinces and Berar Government against Mrs. Annie Besant, was passed. Dr. Gopaldas presided over the meeting.

#### Funeral of ex-Congress President.

LUCKNOW, November 20.  
A large number of friends and admirers of the late Pundit Bishanarayan Dar, including the leading members of the Hindu and Mahomedan gentry, present in the station, accompanied the bier to the burning ghat yesterday. In Congress circles the demise of the Dar is felt as a personal loss.

##### Election of Dar's Successor.

The Reception Committee will meet at Kaiser Bagh, Baradari on the 26th November to elect a Chairman in the place of Pundit Bishanarayan Dar, who resigned three weeks ago.

A Public meeting of the citizens of Lucknow will be held on the 23rd November to give expression to their sense of profound sorrow at the irreparable loss sustained by India and specially the United Provinces by his premature death.

### CENTRAL PROVINCES

#### The Central Provinces Provincial

##### Conference.

#### The Government Statement Re-Prohibition.

BOMBAY, November 20.  
With reference to the explanation given by the Government of the Central Provinces in the Legislative Council regarding the exclusion of Mrs. Besant from the C. P. and Berar, the Secretaries of the 5th C. P. and Berar Provincial Conference, in reply to the enquires made by several Members of the Reception Committee, have stated that none of the officer-bearers of the Reception Committee had authorised formally or otherwise any responsible person interested in the conference to represent to the Government that the attendance of Mrs. Besant would prejudice the success of the Conference. The Secretaries further state that Mrs. Besant was not invited by the Conference at Amraoti nor was there any understanding that she should be given an opportunity to speak in the Conference or to take part in its deliberations.

### SIMLA.

SIMLA, November 20.  
There is disturbance in the Bay to the south-west of Andamans and rain has extended over south of the Peninsula. Chief amounts are:—Port Blair four inches, Kodaikanal and Calicut one, and Trivandrum three. FORECAST:—Diminution of rain in the south-west of the Peninsula.

#### ఆంధ్రప్రదేశ్ హంగరీల యందు రాజప్రతినిధి.

ఆంధ్రప్రదేశ్, నవంబరు 18.—లోసిక్కు-జీటంగు పల్లి క ఇట్లు వ్రాయుచున్నది.—డిసెంబరు 2 వ తేదీన ప్రాన్సు జోసెఫ్ పట్టాభిషేకవర్ధంతి. ఆదినమున ఆంగ్ల-ద్యౌక్ కాల్గె ప్రాన్సు జోసెఫ్ ను ఆంధ్రప్రదేశ్ హంగరీలయందు రాజప్రతినిధిగా నెర్పాటు చేసినట్లు ఒక ప్రకటనము చేయబడును.

#### బెల్జియమునుండి జనులనుబంపుట.

లండను, నవంబరు 19:—“సి.కాగోన్యూస్” వార్తా. పత్రికకు అమెరికను వ్యాపారి యొకరు బెల్జియమునుండి జర్మనీకి ప్రజలను బంపుటను వర్ణించి వ్రాసెను. అమెరికనుల సహాయ సంఘము వారు 100000 మంది బెల్జియనులకు కక్షణ పత్రములనిచ్చిరి. కాని ఇది యేమూలకును చాలదు. బండ్ల నిండ బెల్జియనులను గ్రుక్కి జర్మనీకి బంపుచుండుట నతడుచూచెను. వారిలో ననేకులు జర్మనుల నెదిరించుచుండిరి. జర్మనులు వారిపై అగ్నిగోళములను వేయుచుండిరి. త్రిలును బిడ్డలను జర్మనులతో జోరాడిరి. టైలుబండ్లు సాగనుండగా, త్రిలును బిడ్డలను గుంపులు గుంపులుగా బోయి టైలుబండ్లులపై దడి కదలకుండిరి. వారిపై జర్మను లగ్నిగోళములను ప్రయోగించి కదలించిరి. బెల్జియమునుండి పంపివేయబడిన బెల్జియనులకు బదులు పనిచేయుటకు పరాసువారిని నియమించు చున్నారు.

#### “ద్యౌస్సు-లాండు” సిథి

లండను, నవంబరు 18.—ద్యౌస్సులాండును క నెక్కి కటునుండి ఈక్రింది తంతివాస్తవమిచ్చినది.—“ద్యౌస్సు-లాండు” సిథిని గూర్చిన విషయము లన్నియు రహస్యముగా నుంచబడుచున్నవి. వాషింగ్టనువద్ద నున్న జర్మనురాయబారి “ద్యౌస్సు-లాండు” నందున్న టపాలు అతి ముఖ్యమైనవనియు, దాని యందలి సకతులు జర్మనీ కత్తగత్తెములనియు ఊహక చెప్పవచ్చును.

4-వ పేజీ తరువాయి.

కొత్తచెరువు భీమవరము తాలూకాయందున్నది. గ్రామమునకు కైస్తవమునకు పుచ్చుకొనినది గాని పాత్రీధరగా కొక్కసారి యయినను విపత్తులోపచ్చి ముఖము చూపించలేదు. ఆకుపీడునైపుణ్యముతో దినమునకు 50 మందికి తక్కువలేకుండ 6 పైళ్లు దోసెలమీదపోయి తిని వచ్చుచున్నారు. ఆడవాండ్రింటియందుండి ఒక పూట ఉండి, ఒక పూట లేక నానా అవధి పడుచున్నారు. 40 యిండ్లు పడిపోయినవి. ఇక 35 కు మైగా నిలవయున్నవి. అయిదారు సంసారములు "పిల్ల బీర కా యలతో" బ్రతుకుట కయి లేచి పోయినారు. పశువులు చాల భోగము రెడ్డి సీమకు తోలబడినవి. ఉన్నవానికి గడ్డిలేక కొట్టుకొనివచ్చిన చెత్తను తిని జీవచ్ఛములవలె నున్నవి. మాంసము వ్యవసాయములే ఇంకొక ఆధారములేదు. దాల్చిపంటకు గోదావరి కాలవగుండ నీరు దొరికి "ఆఖరుగడ్డి" లేక పంట "బొంజేసి" పోకుండ నుండినచో అదృష్టవంతులు. లేదా ఈశ్వరుడే యున్నాడు. 85 మంది కిచ్చట సహాయము చేయబడినది.

నందమిల్లిపాడులో విశేషము వడ్డెవాండ్రు కాపురమున్నారు. లంకకృష్ణియితర లంకలవలెనే యున్నది. ఎచ్చటికి పోయినను మాగితియేయనదని వినేవారు లేకో దేవుడా అని అందరును యేడ్చుచున్నారు. అందరికిని పంటలు పాడయినవి. గొడ్డు చనిపోవుటకు సిద్ధమయినవి. కలవగింజలు సయిత పయిపోయినవి. చేపలను పట్టుటకు కొల్లెరు అమిత లోతుగ నున్నది. మావులలో చేపలు పడవు. నల్లగుల్లలు దొరికి దొరకక ఉన్నవి. సామాకాల్ల పేదలమొగము చూడరు. కొంచెము భూమి గలిగి దాలువాపంట పండగనే రాక్షసులవలె పీకుకొని తినుటకు వీలయిన ప్రజలకే ఆకుపీడు వక్రములు అప్పిచ్చుచున్నారు. వీరవడ్డి హృద్యకరముగ నున్నది. 100-కి 100 రూపాయలు వడ్డి నాలుగు నెలలలో అనగా ఇప్పుడు ఒకవడ్డెబస్తా నిచ్చినచో దాలువాపంట ఏమెలలో కోయగనే రెండుబస్తాలు. ఆకుపీడునగయిరా వక్రముల కీజిరాయతీ దారు-తియవలయును. (దీని "నినాము" అందురు.) నందమిల్లి పాడులో నిబంధముగా వడ్డికి ధాన్యమును, సామ్యము తెచ్చి కొని కొంతమంది గంపెడు బుణమును నెత్తినూద పెట్టుకొని ఎప్పుడు కొల్లెరుతీయునా, ఎప్పుడు ఆకుపీడున (నారులను) పోసికొందుమా, ఎప్పుడు బుణమును తీసుకుందుమా అని భగవన్నామ స్మరణము జేయుచు, తపహలములను పాడుచేసిన నీటివంక జూచుచు, ఆ వేళ బెత్తెడు తీసినది, ఈ వేళ బెత్తెడు నీరుతీసినది, ఈ నాలుగు దినములనుండియు జానెడు తీసినది. అని చెప్పకొనుచు కాలక్షేపమును జేయుచున్నారు. ఆ లంకలో సేవక బృందము వారు 80 మందికి భోజన పదార్థ దానమును జేసిరి. చాల యిండ్లు కూడ గ్రామములో కూలినవి.

సిద్ధాపురము, లంకలలో కొల్ల కొంచెము పెద్దది. కొంత మంది పంటకుబడి గలవారు, ధాన్యము కలవారు ఉన్నట్లు తోచుచున్నది. చుట్టుపట్లలంకల కరణము మునసబుగారలందు నివసించెదరు. 15 ఇండ్లు కూలినవి. కరణముగారి పాకలో సేవక బృందమువారు పచ్చిపులుసు అన్నముతో పొట్ట నింపుకొని రాత్రి 9 గంటలవరకును ఆ పన్నులకు బియ్యము గొల్చుచుండిరి. 180 మందికి కిచ్చట, సహాయ మొనరింపబడినది.

II

కృష్ణాజిల్లా భీమవరం తాలూకా చెరువుమిల్లిగ్రామము-ఈనందమిల్లిగారి కొల్లెరు సురుదువలన సస్యం ఇండ్లు కూడా చాలాభోగము మురిగి ప్రజలు అనస్తపడుచుండగా యీ నెల 13 వ తేదీని మ-రా-శ్రీ, మంతెన దుర్గరాజుగారు 150 మందికి మ-రా-శ్రీ, మంతెన రంగరాజుగారు 125 మందికిన్ని 14 వ తేదీని గ్రామములో శ్రుతియులు అందరు కలసి 900 మందికిన్ని బీదలకు అన్న దానము జేసినారు. అని ఆదిరాజు వేంకటేశ్వరరావుగారు వ్రాయుచున్నారు.

III

పుండ్రాజనరమునం దీ సంఘము అధిక వడ్డెములు కురిసి సస్యములు అన్నియు పాడై చాలా నష్టముకలిగినది. బీదలు చాలా కష్టపడుచున్నారు. కొద్దిగా రంగి ధాన్యం పండినవి. సదరు ధాన్యంవల్ల నైనను జీవించవలె నంటే భగవంతుని కృప వల్ల ఈ నెల 11 తేదీ లగాయతు (కలరా) కూడా సంభవించి బీదల ప్రాణములను తీయుచున్నది. ఈ సంగతిని గురించి తణుకు లోకల్ పండు కానిటరీ యినసెక్టరీగా నైన చామర్తి సీతారామయ్యగారు స్వయముగా మాగ్రామము దయచేసి కలరాకేసులకు అపుషధములిచ్చి చాలా ఉపకారము చేయుచున్నారు. ఇక్కడ ప్రతిసంవత్సరం మార్గశిరసు ౬ రోజున తీర్థమొకటి జరుగుచుండెడిది. ఇప్పటికి సుమారు పదిరోజులు తీర్థ ముండియున్నది. సదరు తీర్థము ఈ సంఘం వృద్ధిగా జరుగునని తోచదని కనకం సీతారామయ్యగారు వ్రాయుచున్నారు.

కృష్ణాజిల్లా బోర్డు బడ్జెట్టు.

సమాచారములు.

బందరునుండి కృష్ణాజిల్లా సంఘపు నెక్రబరీ నే. నేం కటసుబ్బారావు గారిట్లు వ్రాయుచున్నారు:-

ప్రతిజిల్లా బోర్డులో చర్చింపబడు ముఖ్యాంశములను ముఖ్యముగ ఆంధ్రవాదా ప్రతికల మూలమున ప్రచురపచిన, సామాన్య జను లందరికి స్థానిక స్వార్థాభ్యుదయము గౌరవము, అభిరుచి, హెచ్చగలవు. ఆయాబోర్డులలోని మొదట్ల ఇర్వియమున కొంచెము కష్టించి ప్రజోపకారము కట్టుకొన ప్రార్థించుచున్నాను.

కృష్ణాజిల్లా బోర్డు బడ్జెట్టు కమిటీవారి మీటింగు 15 వ తేదీని జరిగినది. రోడ్లు వంతెనలు, మొదలగువాటికి ఆదాయములో సగము వంతున నేర్పరచినను, యెట్లాబిడుమొట్టు వ్యయము, ప్రకృత్యమును గోడ్లు మొదలగువాటి పుర మృతులు, మొదలగు తప్పరి వ్యయములుపోవు, నూతన పనులకు బహుశ్యుల్లు మొత్తము మిగులుచున్నది. ఏకాగ్రత పనులు చేయుటకు తగు ద్రవ్యము దొరకక పోవుటచే గ్రామముల కేమాత్రము పాకర్లము కలుగుటలేదని, నవవారు తైలవలన వచ్చెడి ఆదాయము వెచ్చించుటకు తీర్మానించినది ఇదివరకే వ్రాసియుంటిని. ఇందుకు ప్రజాసకూలుగరు నవ కలెక్టరు గారి రంగీకరించిరి. కాని, రయిలు సెన్సు వ్యయపడుటకు చుట్టుములు నిర్బంధించునని వాకుతోచి చెప్పిన పిమ్మట, ఈ విషయము నీసలహా నిమిత్తమై గవర్న మెంటువారికి వ్రాయగా, సెన్సుసామ్య వ్యయపరచకూడ దనిరి. నివస ఏటేట సుమారు రెండులక్షల రూప్యములు రయిలువలన లభించుచున్నవి; గనుక, ఈ మొత్తము గ్రామ పాకర్లములకై ఉపయోగ పరచుచుండిన, కొలది సంవత్సరములలో చాల గ్రామములు బాగుపడగలవు. బర్నిట్టుదొరవారు రెండు సంఘములయినను నవకు కలెక్టరు గారు నుండుటకు ప్రార్థింప వలెను. మొదల దైత ప్రయత్నించినను బోర్డు వెసిడెంటుగారు సమ్మతించిన యెడ, కాన్యములను చెదవగొట్టుటకు చాల సావకాశములు గలవు. కాబట్టి, ప్రజాసకూలుగరు వా రుండుట శ్రేయస్కరము.

ఈ రయిలు ఆదాయపు మొత్తములో ప్రప్రథమమున ఆయాగ్రామముల లెచ్చట సగము వ్యయము నిచ్చెదరక అట్టి పనులకు పయోగించుటకును, పిమ్మట జనసామాన్యమునకుగాని విశేష గ్రామములకు గాని అనుకూలమగు పనులను చేపట్టుటకు ఏర్పాటుజేసియున్నారు. ఇంతవరకు 6 గ్రామములవారు సగము సామ్యిచ్చెద మని దరఖాస్తులు పెట్టెరి. కొందరి కీవిషయము తెలియలేదని చెప్పినందున తిరుగ ప్రయత్నించినది. కొన్ని గ్రామములకు కొద్దిదూరములో మంచి రోడ్లుండినను, గ్రామమునుండి ఆయారోడ్లకు వెళ్లుటకు తగు పాకర్లములు లేవు. అట్టివారు, సామాసింది యకమున కింతని ఏర్పాటు జేసికొనిన, విశేషలాభము పొందగలరు. పూర్ణ, కైకము, గుండుగొలను, వారు నేలకొలది పోగుజేసికొనిరి. వారికి, ఏ యారు కాల్యమై గొప్పవంతెన లేర్పడుచున్నది. వారు మనకందరికి మాగ్గదర్శులైరి. కొంచె మైకమత్వముతో పనిజేసిన చాల గ్రామములవారు త్వరలో మతలత నొందగలరు. మంచి సమయము పోగొట్టుకొనక తగురీతిని ప్రయత్నింపవలెద.

గత మీటింగులో, చినముడ్రేవివద్ద అయినంపూడి ప్రయిమమైన వంతెన గట్టుటకును నిడుమొలు అయిబూరుగోడ్డున క్రమేపి కంకర నేయుటకును అంగీకరించిరి. ఈ విషయమై కొన్ని సంవత్సరములనుండి ప్రయత్నించుచుంటిని గాని నేటికి లభించినది. రోడ్లకంటెను కొన్ని చోట్ల వంతెనలుగట్టుట శ్రయస్కరమని నొక్కి వ్రాసినను, వెనుక ఇంజనీరుగా రంగీకరించలేదు. ఇప్పటివారు చాలయోచన గలవారును, ఎక్కువ ఉపయోగకరములగు పథకుల నవలంబించువారు గనుక, వీరంగీకరించిరి.

చల్లపల్లిరోడ్డు బాగుచేయుటకును, అందువై రెండు చోట్ల వంతెనలు నిర్మించుటకును, ఏవంగం మొదలు కొత్త యూరివరకు రోడ్డుమట్టము హెచ్చించుటకును, అంగీకరించిరి.

నేషనలు కాలేజీకి గ్రాంటు రు 750 లకు హెచ్చింపబడినది. బందరు తాలూకా బోర్డువారు రు 250 లను, గుడివాడ బోర్డువారు రు 200 లను, ఏలూరు బోర్డువారు రు 100 లను ఈ కాలేజీకి అనుగ్రహించి రనుటకు కడు సంతోషము. నేటికి మ్యానిసిపాలిటీలను లోకలు బోర్డులను ప్రజాసరంజమగు పనులకు తగు సాయమిచ్చుట కంగీకరించుచున్నారు.

పంచమాది హీనజాతులకై పాటుపడుచున్న సంఘములకై కొంత సాయమిచ్చుటకు నూతనముగ అంగీకరింపబడినది.

హోమామూరూలుశాఖ - గుంటూరు.

[మా స్వకీయనిలేఖనని వర్ణనాండి]

ఈనెల 17 వ తేదీని గుంటూరు హోమామూరూలుసంఘము వారి సామాన్యసభ జరుపబడెను. సభ్యుల సేవలు విచ్చేసిరి. ఈక్రింది తీరుమానములు ఉత్తాహముతో ఏకగ్రీవముగ సంగీకరింపబడెను.

I. భారతీయుల స్వరాజ్య (Home Rule) కాంక్ష నిష్కలంకమనియు, రాజధర్మి వ్యతిరేకము గాదనియు ప్రత్యక్ష ధృవ్యములతో రుజువుపఱచినందులకు లోకమాన్యతలకు గారి నీసభవా రభినందించుచున్నారు.

II. (1) శరత్కుక కాసకము (Defence of India Act) అరులులో పెట్టుచున్న పద్ధతులు క్రమముగా లేవనియు నిష్కలంకమైన రాజధర్మితో చట్టసమ్మతమైన పద్ధతుల ననుసరించి స్వరాజ్యోద్యమమును నడుపుచున్న అని విశేషముగా గారిని చుట్ట పరగజాలు దీగారుల ప్రభుత్వము వారు ఆ పరగజాలలో బ్రవేశించ గూడదని చేసిన యుక్త రువు ఆక్రమ మనియు, ఆ యుక్తరువును వెంటనే రద్దపఱచిమిందు చేరకుకకాసక ములులో బెట్టుటలో సరియైన పద్ధతులను వెంటనే యేర్పఱచవలె ననియు యీ సభ వారు ఇండియా ప్రభుత్వమువారిని గోరుచున్నారు. ముఖ్యముగ దివ్యభాసనమాసభ (Theosophical) నిమిత్తము వెళ్ళవలచియున్న అనివిశేషముగా గారిని అటుల నిరోధించుట ప్రభుత్వమువారు వాదనముచేసిన మత్రివిషయక తాట ధ్యమునకు విరోధమని యీ సభ వారు ప్రభుత్వమువారికి తెలియజేయుచున్నారు.

(2) అనివిశేషము అయ్యుగారిని తమ పరగజాలలో బ్రవేశించ గూడదని చేసిన ఉక్తరువును వెంటనే రద్దచేయవలయు నని మధ్యపరగజాలు దీగారుల ప్రభుత్వమువారి నీ సభవారు గోరుచున్నారు.

III జేశమం దంతటను ఋషికుయ్యుగను, ఆధ్యాత్మిక రాజ్యాంగవిషయములలో గురువులుగను బూజింపబడుచున్న లోకమాన్యలకు తలకు గారిని మదరాసు మెయిలుప్రతిక 11వ నవంబరు తేదీని ప్రకటింపబడిన సంచికలో శ్మశ్వనోపనిం దాభావముతోను గూడికొని యుక్తము గలిగించుభావతో వ్రాసిన వ్యాసమునుగూర్చి యీ సభవారు తమయాగ్రహమును, దృఢమగు వనమ్మతిని వ్యక్తపఱచుచు అట్టి దౌర్జన్యమును వ్రాతలను ప్రకటించినందులకు ఈ ప్రతికకై, తగు చర్యలు జరుపవలెనని మదరాసు దొరతనమువారి నీ సభవారు ప్రార్థించుచున్నారు. జేశమం దంతటను ఆర్యశాసనము గల వ్యక్తులను సంఘములును యీ ప్రతికకు నింతటినుండియు సాయము జేయుట మానిజేయవలయునని యీ సభవారు గోరుచున్నారు.

iv ౨5. రసింద్రనాథ బాచురుగారు కన్నడా ఆస్ట్రేలియా జేశములకు వెళ్ళుటకు నిరాకరమిటయును అందులకు వారు ప్రకటించిన కారణములను, బెలిసికొని యీ సభవాండులకై తమరు గలిగిన మధికమగు చర్యత్వాల వెలిపుచ్చుచున్నారు.

ఈసంఘముల పాతకాలలు బోధపాతకాలలవలె కొనసాగవని కూర్చొ వెంకటరెడ్డినాయుడుగారు సంజయించి గాని, నే జూదీవరకు సంఘములవారే కడుబాగుగాకతతోను, హెచ్చరికతోను, పనిచేయుచున్నందున వారిపాతకాలలే బాగున్నవి. కాబట్టి, ఆయా సంఘములవారు వారు చేయుచున్న పని సరిగ నున్నదని ప్రెసిడెంటుగారికి కనబడి తగు సాయము వంద వచ్చును.

యూరియనులలో పోగువ్యవృత్తి పనులకై గత వత్సరమున ట్యూరింగుదొరవారు 15 నేల స్థిరపరచిరి. ఈ సంవత్సర మేమియు ఏర్పాటు జేయలేదు. ఇందుకు ముఖ్యకారణము నిలవ సామ్యు కనబడక పోవుట. మరిమొక కారణము బర్నిట్టుదొరగారు చెప్పినజేమనిన, ఒక్క బందరు తాలూకా బోర్డునుండి తప్ప తదితర బోర్డులనుండి దరఖాస్తు లేమియు నా నందున, ఈ మొత్త మనావశ్యకమని ఎంతవచ్చు ననిరి. ప్రతి యూరియనులలో అనేక చుంచి పనులున్నవి. బహుశ. ఆ యా వారి కీవిషయము తెలియక పోవచ్చును. అవసరము లేక మారినని వెప్పట కవకాశము లేదు. నిలవ సామ్యుగవడక పోవుటచే కొన్ని పంతెనల కిచ్చెడి ద్రవ్యమును పైను ఆదాయమున వ్యయపరచుట శ్రేష్టమని, గత వత్సర ప్రకారము సామ్యు ఏర్పాటు జేసితిమి. ఇప్పుడైనను, ఆయా యూరియనుల వారును, బోర్డులవారును తగు శ్రద్ధపుచ్చుకొనవలెను.

# ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభ.

కొవ్వూరులో సమావేశ మగుట

ఆహ్వానసభాధ్యక్షుని యుపన్యాసము

(మా రాజమండ్రి స్వకీయ విలేజులో)

ఈనెల 18 వ తేదిన రాజమహేంద్ర వరమున సమావేశమైన ఆంధ్ర సారస్వత మహాసభాహ్వాన సంఘాధ్యక్షులగు రావుబాద్దర్ కందుకూరి వీరేశలింగంపంతులుగారు సభ్యులకు స్వాగత మొసంగుచు వొంగిన యుపన్యాసము నీక్రింద వివరించుచున్నాము:—

దేశభిమానమానీయులారా!

ఆంధ్రభాష మిక్కిలి ప్రాచీనమయినదియు, ఆంధ్రదేశము చిరుకాలమునుండి సుప్రసిద్ధమయినదనియు మీరెరింగియుండును. మనభాష యుపనిషత్తులయందుఁ జెప్పబడియున్నది. పతంజలి తన భాష్యమునందుఁగూడ జెప్పియున్నాడు. ఆంధ్రులు మనదేశమునే కాకుండ సకలదేశములను పరిపాలించిరి. ముద్రసిగ్గులయిన మహాధీరుల సహాయముచేరాష్ట్రములనుజయించి, సరదేశముల వాణిజ్యముచేసి, గొప్పకట్టడములను సుమిత్రా బావాద్వీపములను కట్టెయున్నారు. పాశ్చాత్యులు వెక్కిరింపు ఆంధ్రుల జోన్నెక్కిమునగూర్చి పొగడి యున్నారు. ఇట్టి పూర్వకాలమునందే కాకుండా ఆటలతర్వాతకాలములోగూడ మన ఆంధ్రులు పలుదేశములను బాలించియున్నారు. విజయ నగరాష్ట్రపు జోన్నెక్కిమున మీరెరింగి యున్నారు. అట్లే కాకతీయ ఒరంగజులవారు ఆంధ్రదేశమునే కాకుండా యితరదేశముల నాక్రమించి యున్నారు. బుద్ధమదేవికాలమున పశ్చిమదేశమునుండి బాటసారిగావచ్చిన యితడు మన ఆంధ్రులకు నాకీ కాసేన కలదని వ్రాసియున్నాడు.

ఆంధ్రులు ఇయకాలమై యితర దేశములను జయించి యున్నప్పుడు వారి భాషగూడ ఉన్నతస్థితిలో నున్న దనుటకు సందేహములేదు. ఇతర దేశములకు జోవుటచేతనో మహమ్మదీయులు నరంపచేయుట చేతనో, మరి యేకారణము చేతనో మనకు పూర్వకాల గ్రంథములు కనబడుట లేదు. పూర్వము ఉన్నత స్థితిలో నున్న పట్టణములు ఇప్పుడు అరణ్యము లయి యున్నవి. అనేక కట్టడములు, అనేక దేవాలయములు నశించినవి. ఆంధ్రరాష్ట్రము శత్రువులచే దగ్ధమయి యున్నది. అందుచేతనే మన దేశము దగ్ధరాష్ట్రమని యేగదేశమనియు, జెప్పబడినది. పూర్వము గ్రంథములు లేకపోయిన భాషనలక్షముగా నుండియుండక పోయిన పదునొకండవ శతాబ్దమునందు భారతము తెనిగింప ప్రారంభించిన నన్నయభట్టు అంత యుత్కృష్టముగా కవిత్వము జెప్పలేక పోవును.

ఇప్పుడు మన భాషను బాగుచేయుటకు మనమిచ్చట సమావేశమయి యున్నాము. నేనును మొదటనుండి దేశభాషలయొద్దగొనిపో పాటుబడియున్నాను. భాషను అభివృద్ధి చేయుట కనేక గ్రంథములను కులభజైలివ్రాసియున్నాను. నా గ్రంథములయందు మనవారల దోషములను జూపితినియు, మునులముల దానిచివరియు ఇతరల నొకరు వ్రాయగ జరిపితిని. వారు దేశభాషామాయ కలుగుటచేతనే నేను అట్టి పనికి దొంగితిని. నుననెద్దల సుగుణములను మనము గ్రహించి నట్టి వారి దుర్గుణములను త్యజించుట మానవలక్ష్యమయి యున్నది. కాకలవినశిత ముండగా ఒకటిరెండుపేట్ల గలిగిన ప్రణములనుజూచి హేయపడుట మంచిదికాదని యందును, జైద్యుడు వ్యాధి గలిగినవోట్ల ప్రణమునుమానుటకుప్రయత్నించుచి చికిత్సచేయును, కాని తక్కిన శరీరముజోలిజోలదు. అట్లే మనకు గలిగిన లోషమును దిద్దుకొని ఈ ప్రపంచమునందు గల నాగరికత కలవారివో సమానముగా వచ్చుటకు ప్రయత్నించవలెను. సాధారణ గుణములను బొగడి, దేశముయొక్క వృద్ధి కొరె మనలోపములను మాపి మనలను దిద్దుట యావశ్యకము. నేను మనకున్న సంస్కారము మంచిదని పొగడువాడను గాను, ఆ హేతువునుబట్టి నావై కొందరు కోపించవచ్చును. ఈనెల 18 వ తేదిన మన ఉపనిషత్తు లందును ఏక మంచివో వానిని మాత్రమే గ్రహింపవలయును. కాన నేను ఇప్పుడు చెప్పినోవునది ఏమనగా మనలోనున్న సుగుణములను కాపాడుకొనుక. మనగుణములను దోషములను ఎరిగి దోషములను దిద్దుకొనుటకు ప్రయత్నింపుమనగాక మనము సరదేశస్థులను మాని వారిరురాచారములను నేర్చుకొనుచున్నాము. త్రాగుచు మున్నగునవి మనము వారినిమాచి నేర్చుకొనుచున్నాము. వనవలయునను పులదయినను ఏదినత్యమోహని గ్రహించుట

పరమ ధర్మము. కాన మన కుపదేశించిన వారు పరదేశస్థులయినను దానిని గ్రహించవలెను. ఈమధ్య భక్తివిధమయినటువంటి దేశభిమానము కలుగుచున్నది. అది దేశభిమానము అగ నో కాదో మీరే తెలిసికొనవలెను. జాతీయత అను పేరుబెట్టి మనలోనున్న దానిని పొగడుచు సంస్కృతలను దూలనాడుచున్నాను.

ఇప్పుడు ఈసభసమావేశ మయినది భాషాభివృద్ధిని గురించి. నేనుజెప్పినది దేశభివృద్ధిని గురించి దేశభివృద్ధికిని, భాషాభివృద్ధికిని ఏమి సంబంధమున్న దని! మీ రడుగవచ్చును. దేశభివృద్ధి పొందవలెన్న భాష యభివృద్ధి గాంచవలెను. అనేకగ్రంథములు వ్రాయవలెను.

పూర్వము మన భాషలో వచనగ్రంథములు లేవు. ఇప్పుడు చాల అభివృద్ధి పొందుచుండుట మాడగ చాలా ఆనందముగా నున్నది. మన దేశమునకు కావలసిన గ్రంథములను నీతిసర్వమునకు పనికి వచ్చిన గ్రంథములను వ్రాయుటయే జాతీయత. జాతీయత అనగా నేమి? అందరకుఁజెందినదే జాతీయత. అన్యదేశవిషయము ఒకచెట్టునై మొలచిన బదనిక వంటిదనియు అది మనదేశమునకు భంగమును కలుగజేయుననియు చెప్పుచున్నారు. అవి దురాచారములయినవో బదనికవంటిదే.

సత్యమే మనకు ఆదర్శమయ్యును. భగవంతుడుసత్యస్వరూపుడు. సత్యస్వరూపమయిన విషయములను గ్రహించవలయును. ఎచ్చట మంచిపదార్థ ముండునో దానినే మనము గ్రహించవలెను. తక్కినవి బదనిక వంటివి. పుల్లని నూమిడివంటిది మన దేశాచార మనుకొనుడు. అన్యదేశమునుండి మంచి తియ్యని నూమిడివంటి ఆచారము వచ్చినది. అది అన్యమైనను మనము గ్రహించవలెను. మనదే అని ఎంచక అన్యదేశమైనది అయినను మంచిదానిని గ్రహించవలెను. సత్యాభివృద్ధికిని జ్ఞానాభివృద్ధికిని తగినగ్రంథములను వ్రాయవలెను. మనవాఙ్మయముబాల్యవశయందున్నది. దానినిఅభివృద్ధిపరచిమనముగ్రంథములనువ్రాయవలెను. చరిత్రలను నిష్పక్షపాతబుద్ధితో వ్రాయవలెను. భాష స్వచ్ఛముగా నుండవలెను చేయవలెను. గ్రంథములు మన పాండిత్యమును వెల్లడించునట్లుగా నుండగూడదు. భాషా విషయమై గ్రామ్యగ్రాంథిక చర్చలు జరుగుచున్నవి. కాని వానిని గూర్చి నేను ఏమిప్రస్తుతము చెప్పజాలను. నాయుద్దేశము గ్రంథరూపముగా జెప్పవలెనని కుతూహలముగా నున్నది. పూర్వభాష ఆపశ్రంభముగానున్నప్పుడు భాషను సంస్కరించి వ్యాకరణములు పుట్టినవి, అవి వందలకొలదికాలము క్రిందట పుట్టినవి. తిరిగి మన వ్యాకరణములు మారలేదు. పద్యములో గణము పాదము నింపుట కుపయోగించు పదములు (వనంబు; అన్తు) వచనమున నుపయోగించరాదు. నన్నయ వ్రాసిన 100 సంలకు తక్కిన భారతమును ముగించినాడు. అతడు ఉపయోగించు పదములను నన్నయ వేటొక రీతిగ నుపయోగించినాడు. అట్లే తక్కిన కవులు వేరు విధముగ నుపయోగించినారు. ఇన్నటికి అనుగుణముగా వ్యాకరణమును వ్రాయవలెను. ఇప్పటి భాషలో గ్రంథములను వ్రాయవలెను. మాటలతో ప్రయోజనము లేదు. కార్యము చేసిమాపవలెను. లక్ష్యముగా గ్రంథములను వ్రాయవలెను. అవి మంచివో చెడ్డవో యెంచు భారము ప్రజలపై నున్నది. మంచివాటిని ప్రజలుగ్రహింతురు.

గ్రాంథికము గ్రామ్యము అను రెండువాదనలలోను నేను జేరలేదు. కాని దానిలోను వీరిలోను నొకడ గట్టిలమువలె చేరినాడను. వ్యవహారికభాష అంతటయొక లాగున నుండదు. సామ్యము అను పదము విశాఖ పట్నములో పశువులను అగ్గములో నుపయోగించు చున్నారు. గ్రాంథిక భాష యెప్పటికి ఒక్క లాగున నుండదు. ఉపన్యాసములు గ్రాంథిక భాషలో నిచ్చుచున్నారు. అవి పండితులకే కాకుండ సామాన్య జనులకు కూడ నర్థమగు చున్నవి. అందరికీ అర్థమగునట్లు వాడుభాషయే దేశభాష యగును. ఇప్పుడు మనము దీప్త సమాసములను క్లిష్ట పదములను వాడుట మానవలెను. ప్రత్యేకముగా గ్రాంథికము కాకుండా, ప్రత్యేకముగా గ్రామ్యముకాకుండ ఒకవిధమయిన భాషను నిర్మించి దానిలో గ్రంథములను వ్రాయవలెను. గ్రంథములను వ్రాయవారు నేనుజెప్పిన సంగతులను పాటించి గ్రంథములను వ్రాయుదురు గాక!

హోమయూలీగు, ఇనగల్లు:—ఈ నెల 17 తేదీయందు పట్టిక సభ యొకటి జరిగి, అందు మ-రా-శ్రీ, ముదిగొండ సుబ్రహ్మణ్యముగారి, ఆదిపత్యముక్తింద, నుదరాసు హోమయూలీగు కొకశాఖ స్థాపింపబడినది. అందు, ఈ క్రింద నుదహరించిన తీర్మానములు చేయబడినవి. ౧. నుదరాసులో స్థాపించబడ్డ హోమయూలీగు వారి యుద్దేశ్యముల నన్నిటిని యాసభవారంగీకరించుచున్నాను. 2. ఈ శాఖకు 4 గురు సభ్యులుగాచేరి, ఇనగల్లు గ్రామములో హోమయూలీగు అను పేరుతో నొక శాఖను స్థాపించినారు. అని సభ్యులలో నొకరు వ్రాయుచున్నారు.

కాకినాడ వార్తలు.

(మాస్వకీయవిలేజును యొద్దనుండి)

ఒక ఘోరమాతృ.

కాకినాడ, నవంబరు 19:— కీర్తిశేఖరులగు కొవ్వూరి బసవిరెడ్డిగారికి మేనల్లుడును అల్లుడును, కాకినాడ వర్తకులందు ప్రసిద్ధుడును, గోదావరిజిల్లా సంఘసభ్యులలో పేరువడసిన వాడునగు కర్తీ నూరయ్యరెడ్డిగారి నొక దుర్మార్గుడు నిన్నటిరాత్రి గొల్లల మామిడాడ గ్రామమున కత్తివో సరికి వెచెనను ఘోరవార్త నేడు వింటిమి. నూరయ్యరెడ్డిగారు తాలూకాబోర్డు మొబరుగ నుండిరి. మండలసభలయందు భిమానముగలవారు. ఇరిగేషన్ కమిటీవారియెదుట కుండతూరలను గురించి నిర్భయముగ సాక్ష్యమిచ్చిరి. గవర్నరుల డిప్యూటీవైస్ కలకు హాజరుగ నుండిరి.

కోర్టు లు.

కడచిన 6 దినములనుండి జిల్లాజడ్జి మే॥ ఫెర్నాండు గారిచటి నాలుగు కోర్టులను తెనిగిచేసిరి. నాలుగుకోర్టు లిచట నుండియు కాకినాడ దాచాలను రాజమండ్రికి పంపుటవలన గలుగుచున్న బాధలను తెలుపుటకు స్టీడర్ట్ డిప్యూటీవైస్ క జడ్జిగారి కడకు వెల్లిరి. రామచంద్రపురము పట్టణమున కోర్టును స్థాపించు విషయ మింకను తేలలేదు. స్టీడర్ట్ దీని కంగీకారులుగ నున్నారు. అధికారతే ఇదమిత్యమని నిరూపింపక ప్రజలను కష్టముల పాలుజేయుచున్నారు. సబజడ్జులను, డిస్ట్రిక్టు మునసబులను కాకాఫరెన్సుకు రప్పించి వారివో యోచించిన పిచ్చుట గ్రామముల సర్దుపాటు చేయుదునని విందును.

మ్యునిసిపల్ లు.

రెయిలుకోడ్డునకు తూర్పుననున్న పరలో మూడు వెద్దకోడ్డును నేమించి వాని మధ్యప్రదేశమునందు వ్యాపకమును, వ్యాపారములను, ఇండ్లకు నివేశముల నిచ్చుటకు మా మ్యునిసిపల్ వారు కొంతకాలమునుండి తలపోయుచుండిరి. ఈకోడ్డును రు 24000 లు, ఉద్యానవనమునకు రు 16000 లు భూముల యాక్రమణకు రు 32000 లు కావలయును. ఉద్యానవనమునకు సాటుకు రు 8500 లు కావలెను. త్వరలో మరుగునీటి పారుదలకు సామ్యుకు కనిపెట్టవలసియున్న కవున్నిలు వారికి గవర్న మెంటువారు జ్ఞాపకము చేయునంతదాక దాని కొరకు గావలయు రు 4 లక్షల మాట స్ఫురణకురాలేను. రెయిలుకోడ్డునకు పడమట రెడ్డువారి వీధిమధ్య మురిగి కుల్లి అనారోగ్య భూయిష్టమయియున్న భాగమును ఎచ్చక పరుపక రెయిలుకోడ్డున కావలిభూములను బాగుపరచు యత్నించుట భావ్యముకాదు. ఎల్లియ పేటస్థల వికయమువలన వచ్చు ద్రవ్యమును భూముల యాక్రమణకొరకు కవున్నిలు వారు వినియోగింపదలచిరట. ఇది గవర్న మెంటువారు నంగీకరించిరట! అప్పుడై కొని ఆయాప్రదేశముల నభివృద్ధి గావించుకొనుమనిరి. ఉద్యానవనమునకు మ్యునిసిపల్ వారు ధనము సాటుకు రు 500ల కన్న నెక్కువ హెచ్చింపరాదనియు, దానికి తామేమియు ధనసహాయమును చేయజాలమనియు, దానికి వలయు ధనమును చందాలరూపమున ప్రోగు చేయువనియు యోచనజెప్పిరి. ఉప్పపరలో లోకుల సామ్యునిపట్టికితిలో వెచ్చించు ప్రయత్నమును మా కవున్నిలువారుమాని, యల్లియ పేటలో నిర్మింపబోవు నుద్యానవనములను త్వరగ మూర్తిభవంపజేసి పౌరులను ధన్యుల గావించిన చాలును.

రివిన్యూ.

కలెక్టరుగారు పితాపురం తుని డివిజనులలో సంచారముచేయుచున్నారు. సర్క్యూటు చేయుచు వీరు ఏజెన్సీకేసులనుకూడ గ్రామములందు విచారించువాడుక తెచ్చి వెట్టిరి. ఇట్టి యాచార మింతవరకు లేదని చెప్పుచున్నారు.

నేరము.

లాగరాయి బందిపోటుకేసుల విచారణను పూర్తిచేసి యల్లవరము డిప్యూటీ తహసీలుదారు గారు ముద్దాయిలను 19 గురిని విశాఖపట్టణము నెవెక్ కోర్టుకు కమిటుచేసిరి. వీరిలో ఇద్దరి నడుమ మృతి నొందిరిని తెలియుచున్నది.

లోకలుఫండు.

ఈనడుమ కురిసిన వెద్దవర్షములచేత జిల్లాలోని రోడ్లన్నియు మరమ్మత్తుకు వచ్చినవి. కాకినాడ కోటి పల్లి నడుమ మోటారు బండ్లెప్పుడు నడుచుటలేదు. కాకినాడ పితాపురము తుని కోట నందూరు, ఉప్పాడరోడ్డును జిల్లాబోర్డువారు తీసికొనినపక్షమున తాము మార్చెట్టు, బండ్లనిలపాట రాబడిలోనుండి యూనియనులకు కొంతభాగ మిచ్చుట సాధ్యముకాదని కాకినాడ తాలూకాబోర్డు వారు తీర్మానించిరి. నెలకు రు 30 ల యూదాయమైన తేనివోట్ల సారాదుకాణములనుంచుటకు దొరతనమువారు యోచించు టుచిత్తముకాదని యాబోర్డువారు కలెక్టరుగారికి తెలిపియున్నారు.



జూ బు లు.

విలేఖకులకు ప్రకటన.

మో. తే. గో. రా. వి (పద్యములు) అ. మ. శె; వం. చి. ప—ప్రకటింపలేనందులకు చింతిలుచున్నాము.  
చిత్రమత సంబంధము:—ప్రకటింపలేనందులకు చింతిలుచున్నాము. [ఆం. ప. సం.]

I  
దీపావళి వసూళ్లు.

అయ్యా,  
ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలకొరకు దీపావళి పండుగరోజున వసూలుచేసి పంపిన పయికమును ఈదిగువ పేర్కొనబడిన వారి ద్వారా వందనములతో నందుకొనినాము.

టి. యల్. నారాయణ గారు.	తెనాలి	రు. 33-0-0
బి. హనుమంత రావుగారు.	నెల్లూరు	17-8-0
హ. త్రి శంకర రావుగారు	ధర్మవరం	30-0-0
యం. వి. రాజుగారు	విజయనగరం	5-0-0
నాంపల్లి శౌరీశంకర్ గారు	హైదరాబాదు	40-0-0
కె. సుబ్బారావుగారు	యలకుర్రు	5-0-0

ఒక సవరణ.

క్రిందటిపత్రికలో ప్రకటించిన పట్టియందు సరసాపురం నుంచి రు 25-0-0 లకు బదులు. రు 18-0-0 లు పడినది. బర హంపురంనుంచి న్యాపతి నారాయణమూర్తి గారి ద్వారా అందు కొనినది రు 18-0-0 లు అని ఉండవలయును. అచ్చు పొరబాటునకు చింతిలుచున్నాను.

కోన సీతారామ రావు.

II

స్వరాజ్య సమితి-ఇంగ్లీషు తెలియని వారు.

అయ్యా,  
ఈ సమితిని గురించి న్యాయాంధిక ప్రతిక మొదలగు ఇంగ్లీషు భాషా ప్రచురణ పత్రికలు తప్ప తక్కిన ద్రవిడ ఆంధ్ర కేశవ మళయాళ పత్రికలు తమచు చచ్చించకుండుట చేత స్వరాజ్య సమితి సంగతులు జన సామాన్యమునకుం ధరియుటలేదు.

ఆంధ్ర ప్రతికాధిపతులు ద మతో, దావోసంగిన నా చిన్న వ్యాసములే కొంతవరకు జనుల మనంబుల నాకర్షించుచున్నవి.

ప్రతిరోజున జనపదములనుండి యొక్కటియో యొక్కవో యత్తరములు నాకువచ్చుచున్నవి. ఆందు స్వరాజ్యసమితిని గురించి యుక్తియుక్తమైన యొకప్పుడ సందర్భమయిన ప్రశ్నలు పొందుపరచ బడుచున్నవి.

గ్రామములలోకినచ్చి యుపన్యాసముల నిమ్మని నన్ను పలుమారు కోరుచున్నారు.

నే నీ మధ్య సంగం బాగ్లమాడిలో స్వరాజ్యమును గురించి యుపన్యాస మిచ్చివచ్చుచు దానిని చక్కగ జనులు గ్రహించ గలిగిరి.

అయిదాగ్గురు నాబసకువచ్చి స్వరాజ్యమును గురించి నాతో చక్కగ ముచ్చటించిరి.

స్వరాజ్య సమితిని గురించి జనసామాన్య మింకను దెలిసి కొనకుండుటకు విద్యాధికులే జవాబుదార్లు. దేశభాషా పత్రికలే యుత్తరవాదులు.

విద్యాధికులు పల్లెటవలసోయి తరుమగ నుపన్యాసము చిచ్చియు, దేశభాషా పత్రికలలో గొంతభాగము స్వరాజ్య సమితి సంగతులకు విడచియు దోడుపడుచులే యనతికాల ములోనే జనసామాన్య మీవిషయమై దెలిసికొని మెలంగ గలుగుదురని నామనవి.

వింజమూరి భావనాచార్యులు.

III

ముత్తుకూరు.

దీపావళి భిక్షలో మట్టిగొట్టుట.

అయ్యా!  
నవీనయుగ మారంభమైనది. ప్రజలయందు మాతన శక్తులు బుట్టుచున్నవి. గత నెల 24 తేదిన ఈ గ్రామమునందు జ్ఞానాభివర్ధనసమాజము వారు, ఆంధ్రజాతీయ కళాశాల కొఱకు దీపావళినాడు ధనము పోగు చేయు నిమిత్తము సమావేశమైరి. అందుకు డిప్టీ తహసీలుదారు వారి ఆఫీసు గుమాస్తా గారును కాశికాల శేషగిరి రావుపంతులు వారు అగ్రాసనాధి

పతులుగా నుండిరి. అందు ఆరణి మహాదేవయ్యగారు హిందూ దేశమున కర్మవిద్యలు నశించుటను గూర్చియు పునరుద్ధరించుటకు ఆంధ్ర జాతీయ కళాశాలవారు యత్నించు చున్నారనియు వారికి ధనము సహాయము జేయుటకు ఆంధ్రు లెల్లరు తోడ్పడవలయు ననియు దీపావళిపండుగనాడు విద్యార్థులందరును ప్రతియింటికినిపోయి తమ మృగుహస్త పల్లకంబులు సాచి “భవతి భిక్షాంజేహి” యని యాచించి అట్లు కూడిన మొత్తముతో పాఠశాలలు మొదలగు విద్యా ప్రతిస్థాపనల నడుపుట ఆచారమై యున్నదనియు నుడివిరి. అటు వెనుక అగ్రాసనాధిపతిగారు లేచి తమ అప్రతిమాన వాగ్దాతృత్వంబుతో ఇట్టికార్యములు దేశానగ్రహాయకములేగాక రాజద్రోహమును బోధించునవియునని గూడ నుడివి యువకుల మనంబుల నిరుత్సాహ పరచి, కార్యమును, భంగపరచి, పాధిత మనోరథులైరి. శ్రీయుతులగు వేమిరెడ్డి శేషారెడ్డి గారు గూడవీరి పథమునే అనుసరించుట కడుంగడుచిత్రము. శ్రీపంతులు గారికి రాజకీయ వ్యవహారములయందు బాత్తుగా చొరవలేదనినందులకు మన్నింతురుగాక, ఇది వీరితప్పని నుడువుటకన్న ఇట్టి శాకిక ప్రపంచమున చొరవలేని మహానుభావులకు అగ్రాసనాధిపత్య మొసంగుట పౌరులతప్పని నుడివిన చాలును. ఆంధ్రజాతీయ కళాశాలధి పతులారా! మేముజేసిన ఉత్తర కుమారప్రతిజ్ఞకు మన్నించి ఈ భిక్షలో మన్నుగొట్టిన మహానుభావులకు తమ కళాశాల పక్షమున అభినందన పత్రమును ప్రసాదించురుగాక.

ఒక పౌరుడు.

IV

స్వరాజ్య సమితి, రొయ్యూరు.

అయ్యా,  
మా గ్రామంబున మా గ్రామపాఠశాల ప్రధానోపాధ్యాయులగు కంఠేటి సుబ్బారావుగారి యాజమాన్యమున పౌరమహాజనసభ జరిపి, చెన్నపురి స్వరాజ్యసమితికి కాఖగా ఒక “స్వరాజ్యసమితి” యిచట స్థాపించబడినది. సభా కాలమండే ఉత్సాహపూరితముగా 8 మంది సభ్యులు చేరిరి. సదరు సభయందు బాలుడయ్యును మన్మారు సుబ్బారావుగారు పూర్వరాజుల పాలనమును గూర్చియు ఇప్పటి పాలనా విశేషములను గూర్చియు విపులముగా ఉపన్యాసమును జదివిరి. ఇదివరకే సమితిలో చేరిన సభ్యుడగు చిగురుపాటి వేంకట సుబ్బారావుగారు స్వరాజ్యసమితి స్థాపనోద్దేశ్యములను గూర్చియు, అపునరమును గురించియు, ప్రభుత్వమున ప్రజలు పొందవలసిన హక్కులను గురించియు, కీలినైపు దీవులకును మనకును నున్న నాగరికత వ్యత్యయమును గూర్చియు నిప్పుడు వారికిచ్చుచున్న పరిపాలననుగూర్చియు, విపులముగా ముచ్చటించి, యీసమితి స్థాపనోద్దేశములం జెప్పిరి. మనహక్కులు పొందువరకును కాసనాసరణి, శాంతియుతముగా రాజభక్తితోను, దేశభక్తితోను ఆంక్షోన చేయుచుండవలయుననియు, చెప్పి తీర్మాన ముపపాదించిరి. తదుపరి యాదిగువ తీర్మానములు చేయబడినవి. సభాధ్యక్షులు ఈవిషయమున విపులముగా ఉపన్యసించి శ్రీవిజ్ఞోరియా మహా రాజ్ఞిగారి ప్రకటనను, అనగా మనకొసంగిన మహానాదానములు, నెరవేర్చుటే మన మడుగుట యనియు ఈసమితులు యేవిధమున సంకయాస్పదములు గావనియు, కాదని అన్ని ఉన్నత న్యాయస్థానములు తీర్మానించినవనియు వారు చెప్పిరి. వెం. సుబ్బారావుగారు సభాధ్యక్షునకును, సభ్యులకును వందనములు తెలిపిరి. సభ రాత్రి 8 గంటలకు చాలించిరి.

తీర్మానములు.

I చెన్నపురిలో స్థాపించబడిన స్వరాజ్యసమితివారి ఉద్దేశ్యముల నన్నిటిని ఈసభవారంగీకరించుచున్నాను.

II 8గురు సభ్యులుగా చేరి “స్వరాజ్యసమితి” అను పేరుతో రొయ్యూరు గ్రామములో నొక కాఖను స్థాపించి తీర్మానించినారు. అందు అగ్రాసనాధిపతి కంఠేటి సుబ్బారావుగారు, 8 గురు సభ్యులు.

“ఒక సభ్యుడు”

ఒంగోలు వార్తలు.

మామనిసిపల్ చేరుకు గారు మిగుల శ్రద్ధతో పని చేయుచున్నారు. వీరు కొన్ని బజారులలో చెట్టువేయించి పథీకులకు విశేష సహాయ మొనర్చిరి. మునిసిపలు ఆఫీసుకు ఇంతవఱకు ప్రత్యేకమందిరములేదు. వీరు ప్రత్యేక మందిరము కొఱకు ఒక స్థలమును సంపాదించిరి. ఇదివఱకున్న వారివలె గాక వీరు మునిసిపాలిటీ హద్దులలోని గద్దాలను మునిసిపలు హద్దులలో భాగచేయించుచున్నారు.

ఈమునిసిపాలిటీకి క్రొత్తగా నొసంగబడిన మూడూ స్థానములకు ఎన్నికలు క్రిందవలె జరుగవలెనని మునిసిపాలిటీవారు తీర్మానించిరి.

మునిసిపలు సంఘమున నియోజకులైన నల్లమల్లి వేంకటరంగముశెట్టిగారు తమ కళ్యాత్వపరిమితి యొహాయిన వెనుక మఱి ఎన్నుకొనబడుటకు ప్రయత్నములు చేయుదు, లేట్ చేయున్న సంఘమును స్థాపించి నోట్లకు మునిసి పలువిషయములు బోధించుచు వారియొద్ద విశేష కాలము గడుపుచున్నారు.

మాపురవాసులగు మంత్రి అప్పారావుగారి యింటి యొద్ద ఒంగోలు పౌరజనసంఘమును పేరిట నొక సంఘము ఇటీవల నిర్మింపబడినది. ఈసంఘ కార్యక్రమమునకు నిబంధనల నేర్పఱచుటకు ఉపసంఘ మొకటి యేర్పాటుచేయబడినది. నీటివసతి సేవ్వికరయే చాలకాలమునుండి తీరికొనచున్న నీటి పన్నును నిలిపివేయుటకుగాను పురపాలక సంఘముతో చెప్పకొనుటకు ఒక తీర్మానమును మహిళాన్ని తీర్మానములు నుపపాదించబడెనని యొకరు వ్రాయుచున్నారు.

ప్రావేశరు రామమూర్తిగారు  
భారతీయ భీముడు

1916 నా|| డిశెంబరు 6న తాకిటున శ్రీ వెంట్టూరుప్రభువు ప్రభిష్టాగార్ల ఆదరణక్రింద ప్రప్రథ మప్రదర్శన మిత్తును. శ్రీవారలు కూడ దయచేయుదురు. ఆనాటిహమ్మ యుద్ధనిధి కియ్యబడును.

ఈ రెండువారముల ప్రదర్శనము మాత్రమే; ఇకమీదట వీరు ప్రదర్శనములు చేయురు. నవీన విద్యలు చుమత్కారములు ప్రదర్శించెను 50 మంది ప్రవీణులతో చేరుచున్నారు. అరుదుగ లభించు వినోదము. దీనిని తప్పకును. టిక్కెట్లు, వెస్టు అందు కో, వారివద్ద దొరకును. మద్రాసు ఎస్టేట్ నేమనందు ప్రదర్శనము.

593  
టో జూ నా  
అందము. విధి.

సృష్టియందలి ప్రతి జీవుడును, వికారమును నిశించుచు అందమునకై ప్రయత్నించుచుండును. సృష్టి విధానము బట్టి, యొక మనోహరస్వరూపమును తన దృష్టియందుకొని, దానిని పొందుటకు మానవులు ప్రయత్నించుచుండురు. అందలి వికారము అసహ్యకరము అందము అనంద గాముకము. ఇందు ననుసరించియే, దైవదత్తకు అందము క్షీణించకుండునట్లు, శ్రీపురుషులెల్లరు ప్రయత్నించుచుండురు.

ఈప్రయత్నము సమృద్ధములగు శోజములను కాపాడుటకన్న మఱియొకటి కాదు. పూర్ణమైన శోజ పుంజము శ్రీలకు కీరటుము వంటిది. పురుషులకును అశ్లేషున వచ్చును. క్షీణించి రాలి పోబొచ్చిన వెంట్రుకలను తిరిగి సమృద్ధములై ప్రకాశించునట్లు జేయు శక్యమగునా? ఇందు ప్రత్యక్ష రము, మొన్నటి మొన్నటి నాక, లేదనియే. కాని ఇప్పుడది సాధ్యమగుట యేగాక, విశ్వమునుగూడ చెప్పవచ్చును.

నవీనపుప్రకృతిశాస్త్ర పరిశోధన యీ యసాధ్యమును జయించి, తమ శోజములు క్షీణించుచున్నవని విచారమును జెందిన శ్రీపురుషుల నెందరికో, టోజానాకేళాహారమును వాడి నందున నట్టి లోపము నివారించునని హెచ్చరించుచున్నది.

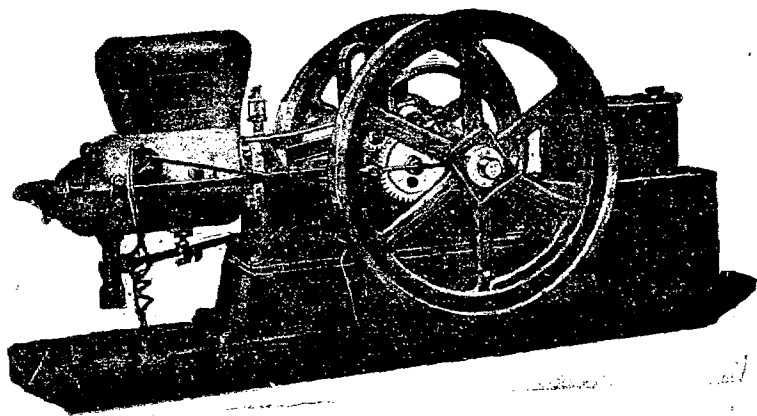
టోజానా మృదువైన వెండ్రుకపాదులు గుండు క్రిములును చంపి యపాయ కారణమును తొలగించును. టోజానా బలహీనములైయున్న వెండ్రుకల పాదులకు ఆహారము నిచ్చును. ఆందువలన వాని కారోగ్యము హెచ్చి అభివృద్ధి జెందును.

టోజానాలో క్రొవ్వకలియదు. మతే విధమగు పశు సంబంధపు పదార్థముగాని చేరదు. అది రెండు విధములుగ యుంచుచును. ఒకటి పరుషులకు, మఱి యొకటి శ్రీలకు. మొదటిది అంటుకొని యుండునట్లుగ గూడ యేర్పాటు చేయబడినది. మీరడిగిన వాపులో ఒక వేళ భుక్తు అయి పోయి లేకుండినచో ఈది ఒక అడ్డెనువారినుండి తెప్పించి మికిల్తురు.

భరిదు 5 టోపులు నీ సా చల్లుకు నేదానితో సహా 1-12 0  
,, 10 ,, 2-12-0

జె. మట్టె అండ్ కో, లిమిటెడ్.  
(పోస్టు బాక్సు. 228) 19. నెంకండు లైన్ వీచ్. మద్రాసు.  
ఇండియా కంత్ సు సోల్ ఏజంట్సు.

# “ఆమె కో” యంత్రములు కూడ్ పెట్రోలుతో నడుపబడును



ఈయంత్రము నడపుటను నీ పిల్లవాడు అయిదు నిమిషములలో నేర్చుకొనగలడు. చిన్న యంత్రసహాయము గావలసినవారికొరకు ప్రత్యేకముగా తయారుచేయించబడినది. పంపులను, రంపపుయంత్రములను, బియ్యపుమరలను సోడా ఫేక్టరీలను, అచ్చయంత్రములను, మొదలగు నానావిధ యంత్రములను అద్భుతముగ నడపగలడు. వెల అతిసులభము, పనిచేయుచుట కగు వ్యయములును చాల తక్కువ. 1½ మొదలు 6, బి. హెచ్. పి. వరకు రకమువారిగా మావద్ద ప్లాకులో నున్నవి. వెంటనే డెలివరీ చేయబడును. వెలులు, ఇతరవిషయములు తెలిసికొనగోరువారు దయచేసి మాకీట్లు వ్రాయుడు. **బెన్లు అండు కంపెని లిమిటెడ్లు, ఇంజనీరింగు డిపార్టుమెంటు, పాస్టుబాక్సు నెం 63, మదరాసు.**

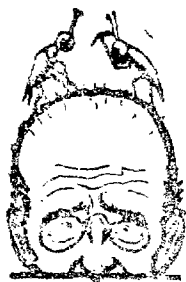
327

## చిన్న పురుగులు

124

### వెద్ద వెద్ద బట్టతలను జేయును.

చుండు, బోడి యగులు, వెండుకలూడులు, పుర్రెపై జల, అన్నియు చుండుపురుగుల వలన గలుగును.



**Dont Let'em Dig**

పాతకులా! ఈ పురుగువలె రేయింబవట్లు, విధి విరాములకే మీరు పనిచేసినవో మీ మీగ్గుహములలోని నేల కొట్టెల్ల బంగారుతో నింపబడియుండును. తీరక లేక పనిజేయుచుండు ఈచుండు పురుగునకు, అతివ్యాప్తికయి పేరొందిన **తేనెటీగ** సహకారిగా నుండగలగుండు. చుండు ఆరంభయిన వెంటనే నిగ్గ ధక నిష్పాంక్షద్రవ్యముల నుపయోగించక ఉపేక్షించిన అచిరాకాలమున నే బట్టతల వారితో సహాధ్యాయి గావలసినదని. కావున నిట్టి పరమశక్తిపురుషు

### “కామినియా నూనె”

ఈ నూనెను గంపొంపురు, ముకును బోగొట్టును. వెండుకలను గాలినిర్మను. పుర్రెమొకును బోగొట్టును. కలకట్టును పరిశుభ సుంకాగ్రహము. ఈతీర్చి, నకలు నూనెలకు తయారు చేయువారి మోసమున పడకుడు. **వెల బుడ్డి 1-కి రు. 1-0-0 బి. పి. రు. 0-4-0**  
**” 3-కి రు. 2-10-0 బి. పి. రు. 0-7-0**  
 శ్రీ చి త ము.  
 ఈ నుగుణముల ఋజువు పరచుటకయి, అర్థజాచీటి రుప్రకాశనాకెల్ల బిరగారి వాడుకొనుటకు సరిపోవునంత నూనె గల నీసా శ్రావితముగ బంపబడును.  
**హాలు ఏదెట్లు:—**  
 ఈగ్లో యింగ్లీషుక్ ప్రెస్ లిండుకెయిక్ కంపెని,  
 నెం 166, బాబూనగేరుగి, బొంబాయి.

### 180 పురుల పుర్రము ఉచితము

ఈగ్లోయింగ్లీషుక్ బాబూనగేరుగి పాస్టుబాక్సులలో నున్న కొన్ని పురులకు ఉచితముగా పంపిన కెల్లయిచ్చును. ఈ ఉచితపురుల పురులను ఉపయోగపూర్వమున కలుగు శ్రేణి కిరణాభివృద్ధిగా దృఢపూర్వమున ఆయిచ్చుచిరి ఇప్పించు ను, ఈపురులను ఇవ్వాలుగా నీయబడును. పోస్టు చార్జి మూ ముదే దిగి చిపింపెదము. వెంటనే వ్రాయుడు. **219 వైద్యశాస్త్రి మణిశంకర్ గోవిందజీ, ఆంధ్రపత్రికా బొంబాయి 156, బ్రాడ్వే, మదరాసు.**

## గ్యాలీస్ మోటారు సాతశాల

మోటారుబండ్లు నడుపుటకును, వాటిని బాగుచేయ గలగుటకును తరిసియు నిచ్చుటకును మోటారుబండ్లు ఎట్లు నడుచుకో యేయభాగములు యేయేపకలుచే యునో అవి చెడి పోయినపుడు స్వల్పముగాచేయు రిపేరులను యాయంత్రముల నెల్ల అభ్యాసపూర్వకముగా ఈసాతశాలలో, యూరోపియన్ దొరకల్ల నేర్పించబడును. ఇది రెండుమాసములలో నేర్పించి గవన్న మెంటు వారికర్పణమంది తై సెన్సు యిప్పించిపంపబడును. అందులకు కీను 60 రూపాయలు కట్టవలయును.

తిరిగి క్లాసులు డిసంబరు నెల 1వ తేదీనుండి ప్రారంభ మగును. క్లాసులో చేరదలచినవిద్యార్థులు ఈ నెల 30 వ తేదీః గాని అంతకు ముందుగాని దిరభాస్టులు చేసికోవలయును పొరుగురి విద్యార్థులకు కోరికవో నివసించుటకు తావొంబడును. ఈ క్రింద నుదహరించువారికి వ్రాసికొనుడు.

(1) గ్యాలీ అండ్ కో, బ్రాడ్వే, మదరాసు  
 Galley & Co., 149, Broadway Madras.



**రబ్బరుస్టాంపులు**      రు 2  
**ఇ. అక్షరాలకు స్టాంపులు**      1  
**కన్స్టాంట్**      తులం 30  
**గోల్డ్ జువెల్**      6  
**పచ్చకర్పూరం**      2  
**కుంకుమపువ్వు**      1.4  
**పాలు యింగుట**      12  
**సుగంధవక్ర వాడి రత్తి**      1  
**పిగ్మెంట్ సింహాంత్రాంథ్రా**      1  
**ఆదియప్పనాయికచిత్ర ముద్రా**

### కలియుగ కల్పవృక్షము.

133

కృత్రియగమందుకల్పవృక్షము మన పుట్టలకోరికలను నెరవేర్చుచున్నట్లు ఈకలియుగమందు మానవజాతి యొక్క ఈవిభాదలనుతీర్చి ఆయురారోగ్యైశ్వర్యంబులనిచ్చుచి మన వైద్యవిద్యకు ప్రకముకొరికవారికి **ఉచితముగా పంపబడును** రాజవైద్య వారాయణజీ కేశవజీ, ఆయుర్వేదోదయ బొంబాయి, 20 చినబజారుకోడ్, మదరాసు.

## బంగారు పతకములను

మద్రాసులోను కలకత్తాలోను ఆయుర్వేదీ యావధ ప్రదర్శనములయందు నిచ్చిరి **జాండూ ఫార్మస్యూటికల్ వర్కుస్**

లేహ్యములు, బిళ్లలు, మాత్రలు మొదలగునవి యన్నియు శాస్త్రోక్త ప్రకారంబున సిద్ధపరుచుదురు. వెలపట్టికకై వ్రాయుడు. ఒకసారి చూచిన సంగతి తెలియును. **వ్యవహారములన్నియు నాంగ్లేయ భాషలోనే జరుపవలయును.** **చెన్నపురిలోను చెన్నపురి రాజధానిలోను ఏజెంట్లు కావలయును**  
**The Zandu Pharmaceutical Works**  
 388 **The Aurvedic Pharmacists.**  
 Elphinstone Road, Bombay, 13.

## అత్యద్భుత ఆయుర్వేద మూలరోగాంతక గిన్నె



ఈ గిన్నె యందు మంచి వజ్జిగ వేసి రెండు నిమిషములు వుండనిచ్చి 10 దినములు ప్రాతఃకాలం నందు పుచ్చుకొనిన సమస్తవిధ మూలరోగములు నివారణ యగును. ఇది గాక అజీర్ణము, శీతచేడి మలబద్ధము ఇత్యాది, రోగముల తప్పుక పోగొట్టును. ఇందుకు పథ్యములేదు. ఇందు రసాది ధాతునర్మము చేరలేదు. సరిశుద్ధమగు మూలికలచే తయారుచేయబడినది. వెల 5 రి., తహలఖర్చు ప్రత్యేకము.

**యోగ్యతాపత్రములు**  
 1. సేతు బాలకృష్ణ టాకర్ (బాంకర్) పికానిన్ 7 సం॥ముల మాలము, 2. మెనర్సు హనుమాన్ దాసు మేలా గారు, వత్సలాపిడి, ముల్కపాబజారు, కలకత్తా, 10 సం॥ముల మాలము, 3. పనిలాల్ బీ శ్రీమాతీగారు, సోకారు పేట, మదరాసు, 11 సం॥ముల మాలము, 4. మిస్టరు కె పి కృష్ణ మీనన్ గారు, బాల్కపుర, సాలపురము, 5. గోపలదాసుగారు (గుజరాత్) మైదరాబాదు (దక్కను) 10 సం॥ముల మాలము, 6. మె॥ ఆరుముగ కెట్టిగారు, 55, తిరుపత్రియూరు, నెల్లకాల, మదరాసు. 4 సం॥ముల మాలము. గుణమిచ్చెనని వ్రాసి యున్నారు. ఇవిగాక అనేకులను యీ రోగమునుండి విముక్తి చేసినారము.

**మెదలిట్లు**  
 ఆయుర్వేదభూషణ పండిట్ ఎల్.ఎన్. శర్మగారు, యె. యం. యె. పి. చాలకృష్ణ బొంబాయి, 177, చైనాబజారు, మదరాసు.

**ఆంధ్రపత్రికలోకాల - విద్యాప్రస్ఫుటి.**  
 ఇది శ్రీయుత కట్టమంచి రామలింగారెడ్డి గారిచే వ్రాయబడినది. వెల 0-4-0 పోస్టేజీ ప్రత్యేకము.  
**ఆంధ్రపత్రికా కార్యాలయము**  
 7 తంబుకెట్టి వీధి, మదరాసు

## రంగుల చిత్ర పటము

ప్రతి 1-కి వెల 0-1-0      12 ప్రతులకు 0-9-0  
 వి. పి. ఖర్చులు ప్రత్యేకము.  
**ఆంధ్రపత్రికా ముద్రణాలయము,**  
 పాస్టుబాక్సు 212, మదరాసు.